

DIALOGIN VUORO

Viisi teesiä päättäjille rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta

Taneli Heikka

© Sitra 2018

Sitran selvityksiä 129
2. painos

Dialogin vuoro

Viisi teesiä päättäjille rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta

Julkaisun on kirjoittanut Erätauko-ryhmän työskentelyyn osallistunut dialogisen viestinnän kehittäjä ja tutkija, FT Taneli Heikka.

ISBN 978-952-347-038-5 (nid.)
ISBN 978-952-347-039-2 (PDF) www.sitra.fi
ISSN 1796-7104 (nid.)
ISSN 1796-7112 (PDF) www.sitra.fi

Erweko, Helsinki 2018

SITRAN SELVITYKSIÄ -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

Esipuhe

Miten keskustelu yhteiskunnasta voisi olla rakentavampaa? Miten saisimme yhä laajemman joukon mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun? Miten voisimme tukea ja uudistaa demokratiaa rakentavan yhteiskunnallisen keskustelun keinoin? Millaista osaamista dialogi vaatii ja kiinnostaakohan se ketään?

Näiden kysymysten ohjaamana Sitra aloitti syksyllä 2016 Erätauko-projektin, jonka tavoitteena on tuottaa tunnistettu ja tunnustettu tapa käynnistää ja käydä rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua.

Tämä julkaisu perustuu Sitran Erätauko-konseptia kehittäneen poikkiyhteiskunnallisen kehittäjäryhmän työskentelyyn.

Ryhmä uskoo, että suomalaiset voivat löytää keinot arvostavaan kohtaamiseen ja parempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Erätauko on toimintatapa ja työkalupakki, jonka avulla suomalaiset voivat pysähtyä, kuunnella toisia ja antaa aikaa rauhalliselle harkinnalle.

Erätaukoa voivat vapaasti soveltaa kaikki, jotka järjestävät kansalaiskeskusteluja ja tuovat saman pöydän ääreen eri näkemyksiä edustavia tahoja. Toimijoita voivat olla esimerkiksi naapurustot ja kaupunginosat, aktivistit ja yritykset, koulut ja korkeakoulut, järjestöt ja poliitikot, kunnat tai maakunnat. Työkaluihin voit tutustua osoitteessa www.eratauko.fi

Dialogissa osallistujat kyseenalaistavat ennakkokäsityksiä ja etsivät luottamukseen perustuvaa ymmärrystä ja ideoita. Dialogi on kompleksisessa maailmassa lukutaitoon verrattava kansalaistaito.

Dialogin kautta on mahdollista olla mukana muutoksessa myönteisesti, uusia yhteistyökuvioita rakentaen. Nyt on oikea hetki dialogiloikalle. Monet kaupungit kehittävät osallistamiskäytäntöjään ja käsillä oleva maakuntauudistus tarjoaa oivan paikan dialogin laajalle hyödyntämiselle. Dialogi on iso mahdollisuus yrityksissä, kansalaisyhteiskunnassa ja julkisessa keskustelussa.

Populismi on ollut viime vuosina vastaus maailman kompleksisuudelle. Entä jos Suomen vastaus olisikin dialogi? Suomella on mahdollisuus nousta tunnetuksi yhteiskuntana, joka onnistui ohjaamaan kärjistyneen yhteiskunnallisen keskustelun rakentaviin uomiin.

Helsingissä 31.1.2018

PAULA LAINE,
johtaja, ennakointi ja strategia,
Sitra

HANNELE LAAKSOLAHTI,
asiantuntija, Erätauko,
Sitra

Sisällys

Johdanto: Dialoginen käänne	4
Mitä on dialogi ja kokemuspuhe?	6
Viisi teesiä päättäjille rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta	9
Teesi 1: Tarjoa dialogia. Kysyntää on	10
Teesi 2: Opi dialogi luopumalla rooleista	16
Teesi 3: Etsi ja kohtaa syrjään jääneet	22
Teesi 4: Verkkodialogi on kansalaistaito	28
Teesi 5: Vahvista maltillisia keskustelijoita	34
Liitteet	41

Johdanto: Dialoginen käänne

Se yhdistää isokyröläistä ginitislaamoa ja evankelisluterilaista kirkkoa. Se yhdistää eduskuntaa, Yleisradiota ja rauhanvälitysjärjestö CMI:tä, kasvavaa määrää monia muita organisaatioita ja kansan syviä rivejä.

Se on pyrkimys dialogiin. Tai jos haluamme: rakentavaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, tasa-arvoiseen vuoropuheluun ja arvostavaan kohtaamiseen.

Yhteiskunnallinen keskustelu on tuleh-
tunutta. Suomi on jakautunut poteroihin,

Dialogin avulla on mahdollista luoda uutta tietoa ja tiedon tulkintoja organisaatioiden ja instituutioiden raja-aitojen yli.

joissa kyyhöttävät sanasotien veteraanit eivät ymmärrä toistensa todellisuutta. Pote-
roiden välillä avautuu yhteiskunnallinen ei-kenenkään-maa.

Mitä pitäisi tehdä? Ja miksi?

Yhä useammat yhteiskunnalliset ongelmat ovat kompleksisia. Kompleksiset ongelmat koostuvat useista toisiinsa vaikuttavista

osista. Siksi niiden muutoksia on vaikea ennustaa. Niitä ei myöskään voi ratkaista osatekijöistään käsin, vaan kokonaisuutena. On siis parannettava vuorovaikutusta ja yhteistoiminnan tapoja. Dialogin avulla on mahdollista luoda uutta tietoa ja tiedon tulkintoja organisaatioiden ja instituutioiden raja-aitojen yli.

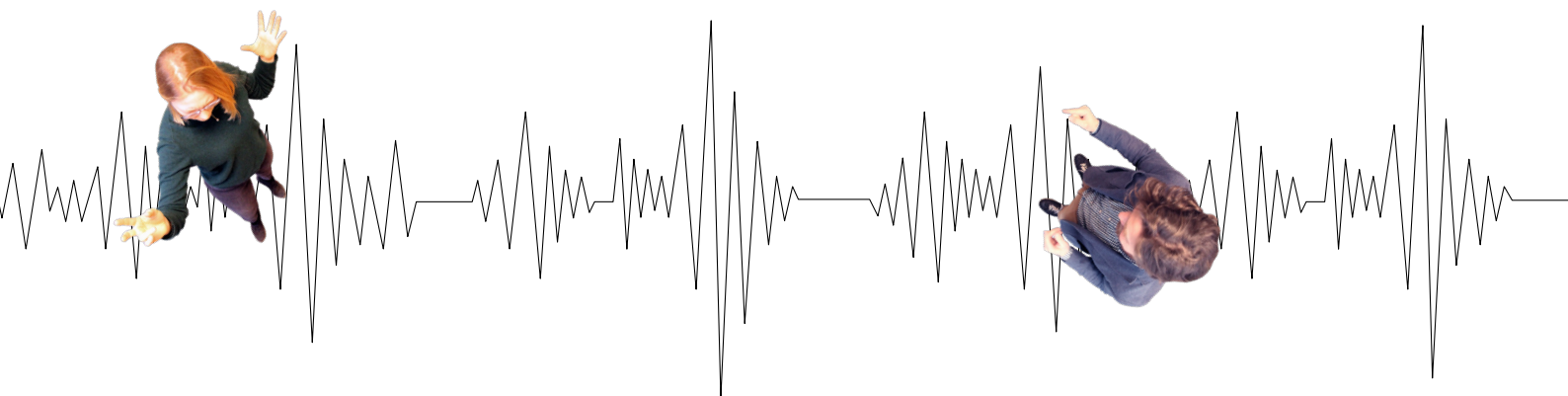
”Megatrendit kuten ilmastonmuutos ja tekoäly tulevat suuresti vaikuttamaan yksilöön ja yhteiskuntaan, ja jopa haastamaan käsitystä siitä mitä on olla ihminen. Pitää miettiä tarkkaan, missä keskustelua tästä muutoksesta käydään, miten sitä käydään, ja miten eri näkökulmia kuunnellaan.”

Sami Jahnukainen, tuottaja, Mouka Filmi Oy & Donkey Hotel Oy, Erätaun kehittäjäryhmän jäsen

Dialogi on juuri tähän tilanteeseen sopiva menetelmä. Ihmiset kaipaavat parempaa vuorovaikutusta. Uskomme, että Suomessa on alkamassa dialoginen käänne.

Mitä tarkoittaa dialoginen käänne?

Aiemmin Suomea johdettiin strategioilla, jotka sitten pantiin toimeen. Ensinnäkin oli visio, sitten toiminta. Dialoginen käänne tarkoittaa sitä, että tuo sääntö kääntyy päällelleen.

Strategia luodaan tekemällä. Se vaatii jatkuvaa ketterää vuorovaikutusta. Emme voi suunnitella tulevaisuutta, mutta voimme päättää mennä sinne laadukkaasti: dialogilla.

Kädessäsi on dialoginen manifesti Suomelle. Viisi teesiä rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta kutsuvat mukaan dialogiseen käänteeseen.

Lähestymme teeseillä erityisesti Sinua, yhteiskunnallisen keskustelun vaikuttaja ja päättäjä. Sinulla on valtaa yhteiskunnallisen keskustelun mahdollistajana ja koollekutsujana. Vaikutat ehkä järjestössä, liike-elämässä, politiikassa, kirkossa, julkisella sektorilla, tiedemaailmassa tai mediassa. Tai liikut sektorien välissä ja laitamilla, vielä nimeämättömillä alueilla. Voit olla iso pomo, jonka sormen alla virtaavat isot linjat. Dialogin koolle kutsujana kokoat joukot kompleksisten ongelmien ratkaisuun.

Tarvetta vuorovaikutukselle on enemmän kuin mahdollisuuksia. Suomalaiset korskuvat pilttuissaan päästäkseen luomaan tietoa ja parempaa maailmaa yhdessä muiden kanssa – mutta pilttuun ovi on kiinni. Päättäjä, josta kasvaa systeemihohtaja, voi avata ovia dialogille arkisen työn keskelle.

Toivomme, että Suomessa järjestetään kymmeniä, ehkä satoja, dialogisia kohtaa-

misia eri yhteiskunnan alueilla vuonna 2018. Kädessäsi on kannustava ja käytännöllinen opas, joka auttaa tekemään tavoitteesta totta.

KIRJALLISUUTTA

Dialogi:

Senge, Peter M. (1990). *The Fifth Discipline*, Doubleday/Currency.

Jalonen, K. (2017). *Strategy Work as Dialogue: Reflections on Institutional Voices in a City Organization*.

Muuttuva toimintaympäristö:

Heinonen, O-P. (2017). Julkinen päätöksenteko totuudenjälkeisessä ajassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (2017):1.

Kiiski Kataja, E., Laine, P., Jousilahti, J. ja Neuvonen, A., toim. Lahti, V-M. (2018) *Hyvinvoinnin seuraava erä: ihanteet, visio ja ratkaisut*. Sitra muistio.

Neuvonen A., Mokka R., Hautamäki A. ja Leppänen J. (2017). *Uuden ajan työ ja toimeentulo*. Sitran verkkojulkaisuja.

Dialoginen johtaminen:

Snowden, D. J. ja Boone, M. E. (2007). *A leader's framework for decision making*. *Harvard business review*, 85(11), 68.

Doz, Y., Hellström, E., Kosonen, M., Lähdemäki, J. ja Wilson, K. 2017. *Reflections on the "Leadership under Complexity" Workshop*. Sitra Working Papers 17.3.2017.

Mitä on dialogi ja kokemuspuhe?

Dialogin ytimessä on kokemuspuhe. Dialogikouluttaja Kai Alhanen kuvaa seuraavilla kuvitteellisilla esimerkeillä, mitä kokemuspuhe on, ja kuinka sen avulla luodaan uutta tietoa ja luottamusta.

Kunnan nuorisotalo, keskiviikkoilta kello 19. Tarkoituksena on keskustella nuorten työllisyysmahdollisuuksien parantamisesta paikkakunnalla. Paikalle on tullut kunnanjohtaja, kunnan nuorisotyöntekijä, 4H-yhdistyksen projektityöntekijä, kahden teini-ikäisen pojan yksinhuoltajaisä ja kaksi 17-vuotiasta tyttöä.

Keskustelua vetää dialogiin perehtynyt läheisen peruskoulun rehtori. Paikalle oli odotettu enemmän osallistujia, ja kunnanjohtaja näyttää silmännähdessä pettyneeltä ryhmän pienuuteen. Dialogin vetäjä pyrkii varmistamaan, että tilanteessa EI kävisi seuraavalla tavalla.

Kunnanjohtaja: "Onpa täällä tosi vähän ihmisiä. No aloitan nyt joka tapauksessa näyttämällä teille muutama dian siitä, miten meidän kunnan strategiassa on huomioitu nuorten työllistymismahdollisuudet."

Järjestöaktiivi: "Tosi hyvä! Minä voin puolestani esitellä tätä meidän yhdistyksen uutta projektia, joka on juuri suunnattu nuorten työelämävalmiuksien vahvistamiseen. Se perustuu ihan uudenlaisiin coaching-menetelmiin. Nuorille opetetaan audiovisuaalisen cv:n tekoa, pitchausta ja työnhakua somessa."

Kunnan nuorisotyöntekijä: "Musta meidän pitää kysyä myös, millaisia ideoita teillä nuorilla on työllistymisen suhteen. Kertokaa nyt!"

Tiina 17v: "En mä tiää, en oo miettiny."

Suleima 17v: "Kukaan mun kaveri ei oo saanu täällä edes kesätöitä. Pitää varmaan muuttaa muualle."

Kahden pojan isä: "Luulin että täällä kerrotaan, mistä mun pojat voi saada duunia. Kumpikaan ei ole päässyt koulun jälkeen opiskelemaan. Kuka ottaa vastuun siitä, että niistä ei tule niitä syrjäytyneitä, joista lehdistössä kirjoitetaan?"

Edeltävän keskustelun sijaan dialogin vetäjä rohkaisee osallistujia keskustelemaan heidän omista kokemuksistaan. Hän uskoo, että kokemuksista puhuminen auttaa dialogin osallistujia ymmärtämään paremmin käsiteltävää asiaa, toisia ihmisiä ja myös itseään. Niinpä vetäjä saattaa toimia vaikka tällä tavoin.

Dialogin vetäjä: "Kiva nähdä teidät täällä! Ollaan oikein hyvän kokoinen porukka pohtimaan yhdessä nuorten työllistymiseen liittyviä asioita täällä meidän paikkakunnalla. Voisin sanoa jotain omista ajatuksistani ja mielikuvistani liittyen nuorten työllistymiseen täällä. Koulun rehtorina minua ahdistaa se, että emme pysty tarjoamaan mitään kouriintuntuvaa neuvoa ja tukea niille nuorille, jotka eivät pääse opiskelemaan. Siksi tuntuu hyvältä olla nyt pohtimassa tätä asiaa tällä porukalla. Millä tavoin nuorten työllisyystilanne liittyy teidän elämäänne?"

Kahden pojan isä: "Mulle tämä on ihan arkipäivää, joka päivä. Pojat ei päässy kumpikaan opiskelemaan, eikä töitä ole tarjolla. Nyt ne on vain kotona ja pelaa."

Dialogin vetäjä: "Kerro vähän lisää siitä, millä tavoin tämä vaikuttaa sinun elämääsi."

Kahden pojan isä: "Oon tosi kireänä kotona pojille kun pelkään, että ne ei koskaan

MIKÄ DIALOGI?

”Olen pyrkinyt ymmärtämään dialogia opetus- ja tutkimustyössäni reilun parin vuosikymmenen ajan. Dialogi saattaa ensi alkuun näyttää helpolta. Mutta se eroaa voimakkaasti tavanomaisesta tavastamme keskustella ja saan edelleen opetella sitä päivittäin. Uskon kuitenkin että dialogia voi oppia yksinkertaisten periaatteiden ja ohjenuorien avulla pienin askelin.”

Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila, Liiketoiminnan filosofian prof. emerita, Aalto yliopisto, Erätaun kehittäjäryhmä

Dialogi on syvä vuorovaikutuksen muoto. Erätaun työskentelyssä on käytetty dialogille seuraavaa työmääritelmää:

Dialogi on rakentava ja tasavertainen tapa keskustella. Dialogissa tähdätään toisten ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen. Parhaimmillaan dialogissa syntyy ennalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua.

Dialogi on yhdessä tapahtuvaa merkitysten ja ymmärryksen etsintää. Se on yhdessä ajattelemista. Yhteisö voi löytää jotain, mitä kukaan ryhmän jäsenistä ei yksin löytäisi. Dialogissa luodaan tietoa. Dialogissa tavoitellaan ymmärrystä, ei yksimielisyyttä. Dialogissa ei myöskään

tarvitse pyrkiä konkreettisiin ratkaisuihin. Luottamuksen syntyminen ja omien ennakkoluulojen avautuminen ovat jo saavutuksia. Luottamuksen pohjalle voidaan kuitenkin rakentaa myös konkreettisia käytännön kokeiluja.

Dialogi on läheistä sukua esimerkiksi deliberaatiolle (deliberation, punta-roiva kansalaiskeskustelu) ja yhteiskeskittelylle (co-creation, ratkaisujen luominen yhteistyössä muiden kanssa). Dialogi korostaa näitä enemmän ihmisten välisen vuorovaikutuksen laatua ja kokonaisvaltaisuutta. Dialogissa annetaan aikaa sen pohtimiseen, mistä pitäisi puhua, sen sijaan että riennettäisiin suoraan etsimään ratkaisuja.

pääse työelämään ja vihainen siitä, että kunta ei tee mitään.”

Dialogin vetäjä: ”Hyvä kun tuot tämän esiin. Tänään meillä on mahdollisuus pohtia tilannetta tarkemmin yhdessä. Millaisia ajatuksia, huomioita ja tunteita teillä muilla on?”

Suleima: ”Mä oon miettinyt, että monet nuoret on täällä sillai apaattisia. Ei oikeen oo mitään sellaista paikkaa mistä vois kysyä asioista ja saada apua. Mä ite pääsin opiskelemaan ja mulla on siksi asiat hyvin. Mut toivoisin että kaikille löytyis jotain järkevää tekemistä.”

Kunnan nuorisotyöntekijä: ”Teitä kuunnellaan, tunnen itseni vähän epäonnistuneeksi. Olemme täällä nuorisotalolla yrittäneet tarjota nuorille työnhakuvalmennusta, mutta

niihin on osallistunut vain harvoja nuoria. Miksi on näin?”

Tiina: ”Mä ainakin tuntisin itseni ihan luuseriksi, jos menisin sellaiseen.”

Dialogin vetäjä: ”Millä tavoin luuseriksi?”

Tiina: ”No sellaiseksi, joka ei osaa ite edes tollaisia perusjuttuja kuin työnhaku. Lisäksi ahdistais tulla mukaan, jos ei tunne sieltä ketään.”

Järjestöaktiivi: ”Tämä on kiinnostava kuulla. Juuri tuohon me voitaisiin miettiä jotain uusia ideoita yhdessä nuorisotalon työntekijöiden kanssa. Osaatteko kertoa, missä porukat liikkuu?”

Kahden pojan isä: ”Mun pojat ei juuri käy missään.”

Suleima: ”Me ollaan välillä tossa huoltiskalla kahvilla.”

Tiina: ”Joo, siellä on ihan mahtava se kahvion äijä! Saadaan santsata teetä ilmatteeksi.”

Erätauko-vetäjä: ”Kaija, kun sinä kunnanjohtajana olet kuunnellut tätä keskustelua, mitä sinun mielessäsi liikkuu.”

Kunnanjohtaja: ”Olen aika yllättynyt. En ole tullut ajatelleeksi, että nuorille on vaikea tulla kunnan järjestämiin työnhakuvalmennuksiin. Oli kiinnostavaa kuulla, että huoltsikalla käy porukkaa. Mäkin tiedän sen kahvion vanhan herrasmiehen. Mutta mulle ei kyllä ole vielä ilmaisia santsikuppeja irronnut! Kyllä tässä haluaa todella paljon kuulla lisää siitä, miten te nuoret tämän meidän kunnan tilanteen koette ja samalla tietysti haluan kuulla, mitä ajatuksia teillä nuorisotyön ammattilaisilla on.”

Dialogin vetäjä: ”Tästä on hyvä jatkaa. Kuka haluaa sanoa jotain seuraavaksi?”

KIRJALLISUUTTA

Mitä on dialogi?:

Bohm, D. (1996). *On dialogue*. New York: Routledge.

Bohm, D. (1987). *Unfolding Meaning*. London: Routledge.

Dialogin tila ja aika:

Scharmer, C. O. ja Senge, P. M. (2009). *Theory U: Leading from the future as it emerges*.

Nonaka, I. ja Konno, N. (1998). The concept of “ba”: Building a foundation for knowledge creation. *California Management Review*, 40(3), 40-54.

Dialogissa luodaan tietoa:

Alhanen, K. (2013). *John Deweyn kokemusfilosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Alhanen, K., Soini, T. ja Kangas, M. (2015). *Dialoginen johtaminen ja vallankäyttö*.

Hellström, E. ja Ikäheimo H-P. (2017). Tieto päätöksenteossa – Kohti dialogiloikkaa. *Sitran verkkojulkaisu*: <https://sitra.fi/aiheet/tieto-paatoksenteossa/#ajankohtaista>

YKSITOISTA TAPAA TUHOTA DIALOGI

Mitä on hyvä vuorovaikutus? Sen oivaltaa tarkkailemalla huonoa. Nämä Tapio Anttilan huonon keskustelun ohjeet havahduttavat keskusteluvirheisiin, joita me kaikki teemme.

- 1. Käännytä.** Käännytä muut puolellesi, pakota heidät ymmärtämään edes nimellisesti: *”Pakkohan sun on ymmärtää...”*
- 2. Keskeytä.** Tiedät kuitenkin etukäteen, mitä toinen aikoo sanoa: *”Hei sori ...”*
- 3. Voita.** Ole nokkela, voita väittely: *”Ihan tosissasko ...”*
- 4. Vetäydy.** Pysyttely omassa boxissasi, älä kerro ajatuksistasi.
- 5. Pitäydy.** Jos jokin asia ei sovi viitekehukseesi, unohda se.
- 6. Kiirehdi.** Pyri mahdollisimman nopeasti päätöksiin ja toimintaan: *”Eiköhän tämä ollut tässä.”*
- 7. Korota itsesi.** Muista kertoa ylivertaisesta koulutuksestasi, monipuolisesta kokemuksestasi ja kaiken kattavista tiedoista. Pidä soolosi pitkinä. *”Ilman riittävää koulutusta voi olla vaikeaa ...”*
- 8. Auktoriteettiargumentit.** Jos asia-argumentit eivät riitä, yritä auktoriteeteilla. Tiputtele riittävästi nimiä jokaiseen puheenvuoroosi: *”Kun pelasin Wienissä tennistä Henryn kanssa...”*
- 9. Ole poissa.** Räplää älylaitteitasi.
- 10. Vastusta aina.** Vastusta periaatteessa, käytä aina *advocatus diaboli* –puheenvuoroosi.
- 11. Patenttiratkaisut.** Muistuta patenttiratkaisustasi, joka toimisi tässäkin: *”Turha keksiä ...”*

➔ Tapio Anttilan blogisarja ”Monologia dialogista”: <https://www.sitra.fi/artikkelit/monologia-dialogista/>

Viisi teesiä päättäjille rakentavasta yhteiskunnallisesta keskustelusta

Oivalla teesit, jotka avaavat dialogin uuden ja kiehtovan maailman. Innostu kokeiluista, jotka rohkaisevat käyttämään dialogisia menetelmiä. Opi viideltä dialogin tulenkantajalta, jotka ovat rikkoneet raja-aitoja ja rakentaneet vaikuttavan vuorovaikutuksen tiloja. Tutustu verkossa tarinoihin ja työkaluihin, joiden avulla suunnittelet, kutsut, fasilitoit ja viestit ensimmäisen dialogisi.

Dialogi alkakoon!

TEESI 1:

Tarjoa dialogia. Kysyntää on

Dialogin koolle kutsuminen on rohkea teko, joka raivaa tietä sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväälle yhteiskunnalle. Samalla se lisää koolle kutsujan syvää ymmärrystä kansalaisten ja asiakkaiden tarpeista.

”Yritys voi ottaa kantaa ja kehittää yhteiskuntaa suuntaan, jonka se näkee oikeaksi”, sanoo tislauksen brändijohtaja Mikko Koskinen.

Isokyröläinen tislamo Kyrö Distillery Company järjestää internetissä videoituja keskusteluja yhteiskunnallisista kysymyksistä. Keskustelutarjoo voi katsoa videoina internetissä ja sarjan omilla verkkosivuilla. Sarja muistuttaa melko tavanomaista television ajankohtaisohjelmaa. Yrityksen järjestämänä se on kuitenkin harvinainen yhdistelmä brändinrakentamista ja vastuullisuusviestintää.

”Haluan itse elää sellaisessa yhteiskunnassa, jossa ryhmien välistä siltaavaa luottamusta on paljon. Tavoitteenamme on testata, koetaanko keskustelukulttuurin parantami-

Ellemme käy dialogia siitä, mistä päätämme, tuhlaamme aikaa ja rahaa väärän ongelman ratkaisemiseen.

nen tärkeäksi ja kannatettavaksi asiaksi. Ja toisaalta, voimmeko edesauttaa hyvän keskustelukulttuurin syntymistä.”

Dialogille on yhteiskunnassa valtava kysyntä. Mutta tarjontaa on kovin vähän. Harva organisaatio on valmis kutsumaan dialogia koolle. Päätäjät ajattelevat: parempi yhteiskunnallinen vuorovaikutus olisi myönteinen asia, mutta sen järjestäminen ei kuulu juuri meidän ydintoimintoihimme.

Enää ei kuitenkaan riitä, että toimimme silloissa ja seurustelemme oman porukan kanssa. Yhteiskunnan kehittyminen sosiaalisesti ja ekologisesti kestävämmäksi edellyttää, että politiikka, korkeakoulut, liike-elämä ja kansalaisyhteiskunta ovat aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään.

Monet yritykset ovat oivaltaneet, että käyttäjälähtöisyys ja syvälinen asiakasymmärrys ovat tarpeen pärjäämiselle yhä kove-
nevassa kilpailussa. Parempien tuotteiden ja

palveluiden rakentaminen edellyttää ymmärrystä ihmisten elämän kokonaisuudesta ja siitä, mille ihmiset antavat arvoa arjessaan. Tämä ei selviä tulkitsemalla kyselyitä tai tilastoja, vaan dialogilla.

Syvenevä vuorovaikutus auttaa etsimään ovia koko yhteiskuntaa hyödyttäviin tekeihin. Dialogi auttaa tekemään organisaatioiden ja yhteiskuntien toiminnasta ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää.

Politiikassa dialogi on päätöksentekoa edeltävä työvaihe, jossa osallistujat etsivät yhteistä ymmärrystä siitä, mistä puhutaan, mitä yhteisö tarvitsee, keitä asia koskee ja mitkä periaatteet joukkoa yhdistävät. Ellemme käy dialogia siitä, mistä päätämme, tuhlaamme aikaa ja rahaa väärän ongelman ratkaisemiseen.

”Tämän päivän polttava kysymys on, kuinka voimme elää rauhanomaisesti rinnakkain huolimatta eroavaisuuksistamme: puhumme eri kieliä, uskomme eri asioihin, identiteettimme ja arvomme ovat jopa vastakkaisia, mutta silti muodostamme yhteiskunnan nimeltä Suomi.”

Miriam Attias, päällikkö, Naapurisuussovittelun keskus, Erätaun kehittäjäryhmä

Aiemmin yhteistyön edellytykset ratkaisuun vaaleissa ja niihin liittyvässä julkisessa keskustelussa. Se on edelleen yksi pätevä yhteiskunnallisen puntaroinnin ja vallankäytön väylä. Mutta yhä useammat ihmiset kokevat, että he eivät enää halua osallistua tuohon peliin. Poliitiikan nähdään joutuneen populistien ja omaneduntavoittelijoiden panttivangiksi.

Dialogin avulla on mahdollista löytää yhteinen maaperä muiden kanssa ja palauttaa yhteiskunnan toimintakyky. Dialoginen käänne tarjoaa siis jotain samantapaista, jota poliittiset puolueet tarjosivat sata vuotta sitten: mahdollisuuden rakentaa luottamusta, sivistää itseään ja parantaa maailmaa. Nyt tuo tarjous tulee uudessa, ajanmukaisessa paketissa.

Tämän teesin *Dialogin tulenkantaja*, kansanedustaja Antero Vartia puhuu siitä, kuinka tärkeää on saada luottamus ja arvostus palautettua päätöksentekijöiden välille. Hänen mielestään se on mahdollista tuomalla poliittiseen keskusteluun dialogisia käytäntöjä.

”Niin kauan, kun päättäjät eivät käy vuoropuhelua, olemme kykenemättömiä tekemään oikeita päätöksiä ihmiskunnan vaikeiden haasteiden taklaamiseen.”

Antero Vartia, kansanedustaja, Erätaun kehittäjäryhmä

Siitä on jo toivoa herättäviä merkkejä. Eduskunnassa on menossa pienimuotoinen

dialoginen käänne. Esimerkiksi valio- kunnissa on järjestetty yhteiskuulemisia, joissa on ollut mukana myös kokemusasiantuntijoita ja järjestöjen edustajia. Asiantuntijoita on kuultu rinnakkain keskustelun synnyttämiseksi. Kansanedustajia on käynyt dialogikoulutuksessa.

Kuulostaako radikaalilta? Ei hätää. Dialogi on evoluutio. Dialogisuus ei romuta vanhoja instituutiota tai keskustelun käymisen tapoja. Pääinvastoin, dialogi parantaa luottamusta ja ongelmanratkaisukykyä myös vanhojen instituutioiden sisällä ja välillä. Muutos paremman keskustelukulttuurin luomiseksi on meneillään, ja muutoksessa on dialogin sydämensyke.

KOLME VINKKIÄ DIALOGIN KOOLLE KUTSUJALLE

1 Huolehdi resursseista. Laadukas vuorovaikutus on investointi ja resurssien vaikuttavaa käyttöä. Dialogi vaatii hieman rahaa (esimerkiksi suunnitteluun käytetty aika, tilat, fasilitaattori), mutta vähemmän kuin monologi- gien seurausten korjaaminen.

2 Varmista viestintä. Tavallisin dialogiin osallistuvien palaute on: ”Voi kun joku huolehtisi siitä, että nämä tulokset menevät päättäjien tietoon”. Ole Sinä se, joka huolehtii siitä.

3 Kutsu media. Ihmisillä on oikeus tietää, että Suomessa käydään myös rakentavaa, arvostavaa ja raja-aitoja ylittävää keskustelua. Journalistinen media on yksi hyvä foorumi kertoa siitä.

KIRJALLISUUTTA

Muutos ja oppiminen organisaatioissa:

Argyris, C. (1990). *Overcoming Organizational Defences: Facilitating Organizational Learning*. Harvard University: Prentice-Hall.

Senge, P. M. (2014). *The fifth discipline fieldbook: Strategies and tools for building a learning organization*. Crown Business.

Dialogiset systeemit:

Hassan, Z. (2014). *The Social labs Revolution. A New Approach to solve our most complex Challenges*. Berrett-Koehler Publishers.

Hartley, J. ja Potts, J. (2014). *Cultural Science: A Natural History of Stories, Demes, Knowledge and Innovation*. London: Bloomsbury Academic.

Carayannis, E. G. ja Campbell, D. F. (2012). *Mode 3 Knowledge Production in Quadruple Helix Innovation Systems*. Springer New York.

Hautamäki, A. (2010). *Sustainable innovation: a new age of innovation and Finland's innovation policy*. Sitra.

Dialogi ja demokratia:

Alhanen, K. (2016). *Dialogi Demokratiassa*. Gaudeamus.

KOKEILU: TULEVAISUUDEN KYSELYTUNTI

Tavoite

- Kokeilu etsi vastauksia kysymyksiin: 1) Miten eduskuntaan voidaan tuoda lisää dialogisuutta? 2) Miten kansalaiskeskustelut saadaan näkyvämmiksi?

Mitä tehtiin?

- Tulevaisuuden kyselytunnille kutsuttiin päättäjiä ja kansalaisia keskustelemaan tasavertaisesti. Pikku-parlamenttiin saapui yli sata kansalaista ympäri Suomen, seitsemän ministeriä ja eduskunnan varapuhemies Mauri Pekkarinen.
- Kansalaiset esittivät ministereille seitsemän kysymystä, jotka kerättiin kansalaiskeskusteluista eri puolilla Suomea syksyllä 2017.
- Sen sijaan että ministerit olisivat antaneet tyhjentäviä vastauksia kysymyksiin, he esittivät kansalaisille vastakysymyksiä. Näin tuotiin kokemustieto osaksi poliittista keskustelua.
- Vastavuoroisuutta tilaisuudessa tuettiin myös kevyin äänestyksin, parikeskusteluin ja puheenvuoroin.

Mitä opittiin?

- Rakentava keskustelu ja tasavertainen kohtaaminen kansalaisten ja poliitikkojen välillä onnistui yksinkertaisilla ohjeistuksilla kuten keräämällä dialogisen keskustelun pelisäännöt.
- Kaikki osallistujat saatiin mukaan keskusteluun pariporinan ja äänestyksen avulla.
- Dialogisia työtapoja kannattaisi kokeilla muuallakin politiikassa, esimerkiksi valiokuntatyössä.

Mikä yllätti?

- Vuoropuhelu ja pienet dialogiset käytännöt tekivät keskusteluilma-
piiristä luonnollisen.
- Kyselytunnille osallistuneiden näkökulmasta poliitikot olivat helposti lähestyttäviä ja rooleistaan vapautuneita.

Mitä voisi tehdä toisin?

- Piirissä istuminen lisäisi tasavertaisuutta poliitikkojen ja kansalaisten välillä. Nyt istuttiin vastakkain pikkuparlamentin auditoriossa.

**DIALOGIN TULENKANTAJA.
ANTERO VARTIA,
KANSANEDUSTAJA**

Kansanedustaja Antero Vartia tajusi vuonna 2016, että poliitikkojen on raivattava pöydät ulos neuvottelutiloista ja istuttava piiriin. Muuten maailma voi tuhoutua.

TEKEMÄLLÄ OPITTUA

Kansanedustaja haluaa poliitikot istumaan piiriin

”Huoli heräsi, kun Brexit tapahtui ja Trump valittiin. Ne ovat olleet käännteentekeviä hetkiä. Tajusin että jos tämä jatkuu näin, kaikki muu työ muuttuu turhaksi.”

Mikä jatkuu? Miten niin turhaksi? Kansanedustaja Antero Vartia on vakava ja silmistä näkee, että hän puhuu sydäntä lähellä olevista, isoista asioista.

Kelataan hieman taaksepäin. Vartia valittiin eduskuntaan vihreiden listalta vuonna 2015. Hänen kampanjateemojaan olivat esimerkiksi ilmastomuutoksen torjunta, perustulo ja työn verotuksen laskeminen.

Valituksi tultuaan Vartia kuitenkin tajusi, että hyvistä ajatuksista ei eduskunnassa seuraa hyviä tekoja. Poliitikot käyttivät aikaansa kollegojen lyttäämiseen julkisuudessa. Sitten tulivat Brexit ja Trump, jotka kertoivat epäluottamuksen johtavan pahimmillaan ennustamattomiin ja vaarallisiin äkkikäänneksiin.

Petytkö politiikkaan?

”En hirveästi pety asioihin, mutta poliittisen keskustelun huono taso on yllättänyt. Juurisyy ongelmiimme on, että meillä ei ole luottamusta tehdä päätöksiä.”

Vartian mielestä isot uudistukset seisovat Suomessa huonon keskustelukulttuurin ja luottamuksen rapautumisen vuoksi.

”Meillä on isot haasteet taklattavana. Emme saa päätöksiä aikaan ilman, että parannamme päättäjien välistä vuorovaikutusta. Ja ilman päätöksiä emme onnistu ilmastonmuutoksen torjumisessa.”

Tässä tulee mukaan dialogi. Dialogi on menetelmä, jossa keskustellaan tietoisesti kuunnellen ja toisia arvostavasti. Vartia oli mukana Sitran dialogisen Erätauko-konseptin kehittäjäryhmässä syksyllä 2017. Tarkoituksena oli kehittää helposti omaksuttava, rakentavan yhteiskunnallisen keskustelun toimintatapa.

”Dialogi lisää luottamusta ja ymmärrystä, jotka ovat välttämättömiä vaikeiden päätösten tekemiselle. Jotta syntyy turvallinen ympäristö, jossa ihmiset uskaltavat puhua, eivät panettele toisiaan ja puhuvat totta, ihmisten pitää ensin tutustua toisiinsa.”

Vartian ehdotukset voivat vaikuttaa idealistisilta ja utopistisilta. Mutta monia niistä on toteutettu yritysmaailmassa ja järjestöissä.

*Meillä on isot haasteet taklattavana.
Emme saa päätöksiä aikaan ilman,
että parannamme päättäjien
välistä vuorovaikutusta.*

EU:ssakin on opiskeltu dialogiin perustuvia vuorovaikutustaitoja.

”Minua kiinnostaa ihan älyttömästi, että istuisimme ringissä. Vuorovaikutuksen laatu on ihan toisenlainen, kun informaatiota hävittävä pöytä poistetaan välistä.”

Kokouskäytäntöjen uudistaminen ei ole aivan tolkuton idea. Eduskunnassa pisimmälle on mennyt tulevaisuusvaliokunta, joka on järjestänyt esimerkiksi kansalaisten, asiantuntijoiden ja poliitikkojen yhteisiä kokouksia. Konservatiivisemmassa talousvaliokunnassa, jossa Vartia on jäsenenä, ollaan vielä alkumetreillä.

”Tällä hetkellä ainut tapa, jolla me poliitikot kokoustamme on, että istumme pöydän ympärillä ja luennoimme toisillemme. Sen sijaan voisimme valita tärkeitä teemoja ja oppia niistä yhdessä. Mukana olisi ulkopuolinen fasilitaattori. Ja asiantuntijat otettaisiin mukaan keskusteluun. Rikkomalla totuttuja rakenteita voimme avautua muiden tiedoille”, Vartia ehdottaa.

Vartian mielestä myös retket ovat hyviä luottamuksen vahvistajia.

”Olen haaveillut, että talousvaliokunta valitsee jonkin ison teeman, ja menee kolmeksi päiväksi Vierumäelle. Sinne kutsutaan parhaat asiantuntijat pohtimaan teemaa

kansanedustajien kanssa eri perspektiiveistä. Kaikesta ei pidä olla samaa mieltä, mutta politiikan laatu taatusti paranisi, jos tietäisimme, miksi toinen ajattelee niin kuin ajattelee.”

Entä sitten se maailman tuhoutuminen? Nykyisen yhteiskuntajärjestyksen romahtaminen on Vartian mielestä realistinen skenaario, jonka uhan alla kaikki päätökset tehdään.

”Meillä on helvetillinen kiire. Seuraava talouskriisi koittaa jossain vaiheessa. Ilmastonmuutos voi olla osaltaan laukaisemassa sitä. Yksi kuiva kesä Kiinassa voi aiheuttaa talouskriisin, jonka seurauksena vientiyrietykset Suomessa joutuvat irtisanomaan.”

Mitä sitten voi tapahtua?

”On riski, että arvot kovenevat niin paljon, että äänestämme entistä kovempia populistieja valtaan. Demokratia on hauraampi kuin ajatteleimme, mutta me emme piru vie uskalla kokeilla, voiko kokouksen pitää toisella tavalla!”

Vartia toivoo, että arvovaltaiset tahot vetoaisivat paremman vuorovaikutuksen puolesta.

”Tämä on asia, jolle voimme tehdä paljonkin, kun ymmärrämme ongelman suuruuden.”

TEESI 2:

Opi dialogi luopumalla rooleista

Dialogin harjoittaminen kestää koko elämän. Aloita raivaamalla neuvottelutilasta tuolit ja pöydät. Asetu piiriin kuuntelemaan. Kun puhut, puhu omasta kokemuksestasi.

Erätaun kehittäjäryhmän jäsenet aloittivat jokaisen tapaamisen istumalla piirissä. Kansanedustajat ja järjestötoimijat, bisnesihmiset ja tutkijat, virkamiehet ja papit istuivat alas ilman hierarkioita ja titteleitä. Piirit olivat ryhmäläisille voimakkaita kokemuksia.

Yleensä palaverissa istutaan pöydän ääressä ja seurataan keskustelun asialistaa. Dialogissa istutaan piirissä ilman pöytää ja agenda luodaan yhdessä keskustellen.

Tasa-arvoinen läsnäolo on tärkeää. Se auttaa synnyttämään empatiaa. Empatia puolestaan on pohja sille, että ihmiset voivat luoda tietoa ja merkityksiä yhdessä. Tällaisille kohtaamisen tiloille on polarisoituneessa Suomessa kasvava tarve. Tarvitsemme niitä kouluihin ja työpaikoille, kunnantalo-

Velvollisuuksien noudattamisen ja ammatillisten roolien lisäksi on opeteltava kohtaamistaitoja.

hin ja kirjastoihin. Hyväksyvän kokemusten jakamisen kautta voidaan päästä tilaan, jossa ymmärrämme toisiamme paremmin ja uudet ideat singahtelevat.

Yhteiskunnassa olemme unohtaneet tuon kyvyn. Teollisessa maailmassa meillä oli ammatit, virat ja niiden mukana tulevat roolit, joiden mukaan toimiminen oli riittävä elämäntehtävä. Nyt nuo roolit ovat muutoksessa. Velvollisuuksien noudattamisen ja ammatillisten roolien lisäksi on opeteltava kohtaamistaitoja: hyväksyvää kuuntelemista, kokemuksista puhumista, ja vuorovaikutuksesta nousevien ratkaisujen suunnitelmallista kokeilemistä.

Dialogi vaatii kykyä tulla piiriin tasavertaisena muiden kanssa. Kehittäjäryhmän teesi *Opi dialogi luopumalla rooleista* kutsuu

tähän tasavertaisuuteen. Jotta kaikki pääsevät ääneen, luottamus vahvistuu ja parhaat ideat tulevat julki, päättäjän tärkein teko on luopua hetkeksi päättäjän ja tietäjän roolista ja siirtyä kokempuheeseen. Vaikeat käsitteet ja kieli etäännyttävät. Puhe omasta arjesta ja kokemuksista rohkaisee kaikkia tuomaan oman panoksensa yhteiskunnalliseen keskusteluun.

”Dialogiset keskustelut voivat myös lisätä ihmisten ymmärrystä omasta itsestään. Olemme usein epätietoisia monista omista tarpeistamme, uskomuksistamme, mielikuvistamme ja päätelmistämme. Tulemme tietoisemmiksi näistä seikoista, kun voimme rauhassa kuunnella, miten toiset ihmiset kokevat maailman.”

Kai Alhanen, tutkija ja kouluttaja, Aretai

Dialogin kokonaisvaltaisuus vetoaa ihmisen tarpeeseen olla tunnustettu osa yhteisöä ja saada läsnäolosta muiden kanssa itselleen iloa ja persoonallisuuden rakennusaineita. Kehittäjäryhmässä mukana ollut kirkkohallituksen asiantuntija **Laura Arikka** vertaa dialogipiiriä partioliikkeen tapaan istua piirissä:

”Piirissä ei kysellä, kuka on minkäkin alan asiantuntija tai minkälainen sosio-ekonominen tausta ihmisellä on. Piirissä ollaan yhdenvertaisia, jokaisella on mahdollisuus tulla kuulluksi, jokainen näkee toistensa kasvot.”

Tämän teesin *Dialogin tulenkantaja*, sosiaali- ja terveysalan yrittäjä Jarmo Kökkö, kertoo dialogin henkilökohtaisuuden tärkeydestä. Parempaan vuorovaikutukseen hypäminen on riski, jossa on pantava itsensä likoon. Se vaatii rehellisyyttä ja avoimuutta. Mutta ne ovat tärkeä askel kohti organisaatiota, joka hyödyntää kaikki voimavaransa.

KOLME VINKKIÄ DIALOGIN OPISKELUSTA

1 Kuunteleminen. Älä mieti mitä itse aiot sanoa seuraavaksi. Kuuntele, mitä muut sanovat ja liity siihen.

2 Puhu kokemuksesta. Tuntemuksista ja aavistuksista puhuminen kuuluu dialogiin. Se on viisauden toinen puoli. Järkipuhe on toinen. Kumpaakin tarvitaan.

Arvosta muiden viisautta. Dialogissa luotat yhteisöön ja voit kysyä: "Miten asia teidän mielestänne on? Onko mielestänne ok toimia näin?" Huomaat, kuinka porukka ottaa vastuuta ja kannattelee.

KIRJALLISUUTTA

Alhanen, K., Kansanaho, A., Ahtiainen, O. P., Kangas, M., Soini, T. ja Soininen, J. (2011). Työnohjauksen käsikirja. Helsinki: Tammi.

Isaacs, W. (1999/2008). Dialogue: The art of thinking together. Crown Business.

Senge, P. M., Scharmer, C. O., Jaworski, J. ja Flowers, B. S. (2005). Presence: An exploration of profound change in people, organizations, and society. Crown Business.

KOKEILU: DIALOGITILA

Tavoite

- Kokeilun tavoite oli selvittää, olisiko Suomessa tarvetta dialogitilalle, jossa ihmiset voisivat kokoontua keskustelemaan merkityksellisistä asioista matalalla kynnyksellä. Vastaavia dialogitiloja on jo esimerkiksi Hollannissa.
- Kokeilussa haluttiin tarkastella nimenomaan fyysistä tilaa, sillä se mahdollistaa kasvokkain kohtaamisen esimerkiksi yli sukupolvien. Dialogissa liikutaan ulos tutuista rooleista, ja siksi sosiaalisesti ja fyysisesti turvallisen tilan merkitys on suuri.
- Kokeilussa kysyttiin 1) Voisiko dialogitilalle olla kysyntää? 2) Mistä aiheista halutaan keskustella ja miksi? 3) Millainen tilan pitäisi olla? 4) Minkälainen fasilitaattorin pitäisi olla?

Mitä tehtiin?

- Kokeilussa havainnoitiin viikoittain Munkkiniemen kirjastossa kokoontuvaa dialogista Sokrates-kahvilaa, jossa keskustellaan filosofisista aiheista.
- Havainnoinnin jälkeen haastateltiin viittä osallistujaa.

Mitä opittiin?

- Kokeilussa havaittiin, että ihmisillä on tarvetta keskustella tärkeistä ja merkityksellisistä aiheista. Etenkin filosofisille, omaa elämää koskeville tai ajankohtaisille aiheille ei ole riittävästi neutraaleja keskustelu-paikkoja, jonne tavalliset ihmiset voisivat tulla.
- Dialogitiloina voitaisiin hyödyntää jo olemassa olevia julkisia tiloja, kuten kirjastoja. Tärkeää on että tila on neutraali, turvallinen ja sinne on helppo erilaisten ihmisten tulla. Dialogitilan voisi järjestää myös popup-hengessä.
- Fasilitaattorilla ja hänen persoonallaan on suuri vaikutus keskustelun laatuun. Hänen tulisi olla perehtynyt sekä keskustelun ohjaamiseen että sisältöön.

Mikä yllätti?

- Ihmisillä oli vahva into keskustella ja kuunnella.
- Dialogitilalla oli myös vahva sosiaalinen merkitys ja se tarjosi mahdollisuuden mielekkäisiin kohtaamisiin.

Mitä voisi tehdä toisin?

- Keskusteluun voisi osallistua heterogeenisempi joukko, jotta saadaan mukaan rikkaampi kirjo erilaisia kokemuksia.

**DIALOGIN TULENKANTAJA.
JARMO KÖKKÖ, SOSIAALI- JA
TERVEYSLAN YRITTÄJÄ, ECOWORKS**

Diakoniajohtaja Jarmo Kökkö pelkäsi mediaa kuin ruttoa. Sitten hän heittäytyi toimittajien kanssa dialogiin.

TEKEMÄLLÄ OPITTUA

Dialogin pitää ravistella johtajan sisintä

Jarmo Kökkö oli Helsingin Diakonissalaitoksen (HDL) diakonijohtaja, kun konserni järjesti sidosryhmien kanssa dialogisia kohtauksia 2013-2015. Niissä pohdittiin sosiaali- ja terveystyötä ennakkoluulottomasti ja ilman titteleitä. Fasilitoituihin tapaamisiin kutsuttiin poliitikkoja, virkamiehiä, tutkijoita, taiteilijoita – ja mediaa.

”Olen aina ollut mediakammonen, lähes fobisti. En ole koskaan pitänyt itseään kyvykkäänä sen kaltaisissa rooleissa, joissa pitää puhua julkisuuteen. Vaikka olen toimittajan kanssa naimisissa!”

Työpajoja kutsuttiin Diakonia-utopioiksi. Mitä tapahtui?

”Siinä niin kävi, että Diakonia-utopioista syntyi yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja sidosryhmätyön Luokkaretki-konsepti. Siitä tuli niin suosittu, että niitä alettiin tilata Helsingin Diakonissalaitokselta.”

Utopiatyöryhmissä siis huomattiin, että HDL:n työ oli niin kiinnostavaa, että sitä pitäisi systemaattisesti avata ulkomaailmalle. Luokkaretkellä päättäjiä, asiantuntijoita ja mediaa viedään pikkubussilla

kohtaamaan asunnottomia, päihdeongelmaisia, liikkuvaa väestöä ja muita vähäosaisia, ja tapoja toteuttaa heille vaikuttavia palveluita.

Luokkaretki näkyi myös journalistisessa ja sosiaalisessa mediassa. HDL pääsi puhumaan asiakkaidensa puolesta ja näkymään julkisuudessa.

”Fobiat on pois pyyhitty. HDL:n uudistava sosiaali- ja terveystyö tuli dialogisen työtavan avulla huomattavan tunnetuksi. Emme olleet sellaista kokeneet. Se oli minulle suurta henkilökohtaista oppimisprosessia alusta loppuun”, Kökkö sanoo.

Kökkö jäi eläkkeelle diakoniajohtajan työstä 2017 ja on perustanut yhtiökumppaninsa Timo Salmisaaren kanssa EcoWorks-nimisen startupin.

Kökköä kiehtoo, kuinka ilman ennalta määrättyä tavoitetta tapahtuva työskentely voi johtaa hyvinkin konkreettisiin tuloksiin. Hän soveltaa dialogista ajattelua moniin sellaisiin alueisiin, joissa se ei ole vielä valtavirtaa, esimerkiksi johtamiseen, potilastyöhön ja sidosryhmäsuhteisiin.

*Mielestäni ainoa tapa selvittää nykyään
on radikaali luovuus. Tuoreutumisen
tuottaminen. Dialogisuus mahdollistaa sen.*

”Tällainen dialogi edellyttää uskallusta irtautua siitä, kuka ja mikä on, ja asettua ei-kenenkään-maalle. Tilaan, jossa syväkohaaminen toisten kanssa on mahdollista.”

Oma nahka ja tunteet on uskallettava panna peliin.

”Jos dialogi ei ravistele sisintä ja persoonaa tule näkyville, ammatillinen tulos tuskin toteutuu.”

Dialogisessa työskentelyssä pitää täyttyä Kökön mielestä ainakin kolme ehtoa:

- 1.** Dialogin pitää olla arvoperustaista.
- 2.** Sen pitää vedota tunteisiin.
- 3.** Työskentelylle pitää olla turvallinen tila.

Kökön uusi yritys EcoWorks on sote-alan palveluintegraation konsulttiyritys. EcoWorks auttaa tarjoamaan sote-palvelut integroidusti, asiakkaan tarpeista käsin. Integraation lähtökohtana on asiakkaan subjektiivisen palvelutarpeen kokemus. Tämä edellyttää dialogista toimintatapaa.

Dialogisten palvelujen tehon hän oivalsi, kun HDL kehitti integroituja palvelukonsepteja, kuten syrjäytetyille nuorille tarkoitettun palvelukokonaisuuden Vamoksen. Sen teho

perustuu nuorten kohtaamiseen kädestä pitäen ja rinnalla kulkien.

”Syväoppiminen onnistuu, kun on riittävä emotionaalinen ja älyllinen turva”, hän sanoo. Kökön mielestä dialoginen työskentely on kaikissa organisaatioissa välttämätön ”reality check”, paluu todellisuuteen. Johtaja joutuu iholle toimintaympäristönsä kanssa ja siirtyy refleктоivaan, luovaan tilaan. Vuorovaikutuksen puute taas johtaa luovan tilan kutistumiseen.

”Mielestäni ainoa tapa selvittää nykyään on radikaali luovuus. Tuoreutumisen tuottaminen. Dialogisuus mahdollistaa sen.”

Parempi vuorovaikutus ei välttämättä tuota uusia bisnesmalleja nyt ja heti. Se luo metaymmärrystä strategiselle ajattelulle.

”Jos syvällisyys ei kiinnosta ja dialogi nähdään bisneksen kannalta toisarvoisena, se ei onnistu.”

Kökö kannustaa kokeilemaan. Hän muistelee yhtä Luokkaretkeä, jolle vietiin raskaan sarjan sote-vaikuttajia, esimerkiksi sairaaloiden ja sairaanhoitopiirien johtajia.

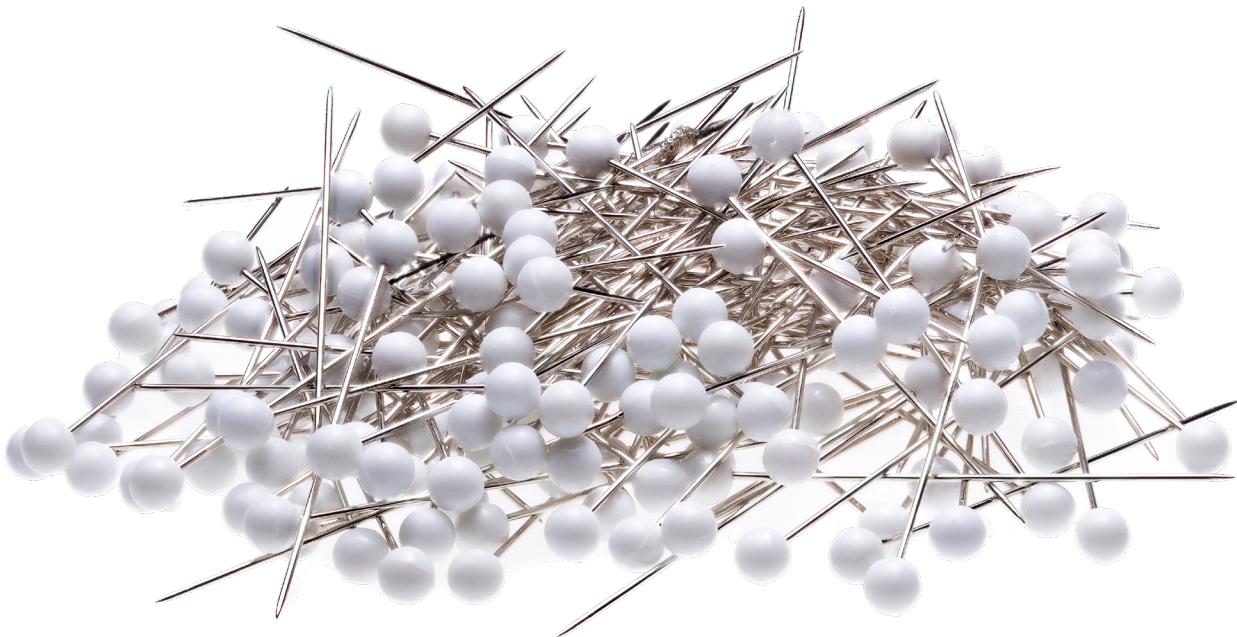
”Kun retki kääntyi loppua kohden, jengi oli mykistyneen hiljaa.”

Pomot olivat käyneet todellisuudessa.

TEESI 3:

Etsi ja kohtaa syrjään jääneet

Hyvässä dialogissa paikalla on mahdollisimman vähän kutsuvan organisaation kaltaisia ihmisiä. Ja paljon heitä, joita kukaan ei koskaan kutsu mihinkään. Rajoja rikkovan kutsumisen jalkatyö on kovaa, mutta se palkitsee.

”Oli kiva, kun sulla oli aikaa tulla meitä jututtamaan. Tuo ensi kerralla muitakin päättäjiä mukaan. Tuolla torilla tai täällä (D-asemalla) me hengataan.”

Puhuja on Helsingin Diakonissalaitoksen D-aseman vakiokävijä, kuusi vuotta asunnottomana ollut päihdeongelmista kärsivä kulttuurin sekatyöläinen. Hän oli tullut keskustelemaan yhteiskunnallisesta osallisuudesta kokeiluun, jossa päättäjiä ja yhteiskunnan kyydistä pudonneita saatetaan dialogiin. D-asemat ovat kaikille avoimia kohtaamispaikkoja haastavissakin elämäntilanteissa oleville ihmisille.

Sanansa mies osoitti kansanedustaja Antero Vartialle. Vartian mielestä kohtaaminen vahvisti, että dialogin voima yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseksi on valtava.

”Se, että muutkin dialogissa mukana olleet haluavat kohdata uudelleen, on osaltaan todistus siitä. Dialogi voi parhaimmillaan avata kokonaan uuden maailman”, Varttia sanoo.

Teesi numero 3 kehottaa: Etsi ja kohtaa syrjään jääneet. Teesin tavoite on lisätä osallisuutta yhteiskunnassa. Osallisuudella tarkoitamme sitä, että ihminen kuuluu itseään

Miten saisimme mukaan ne, joiden sähköposteja meillä ei ole tai joita emme ole koskaan tavanneet?

suurempaan merkitykselliseen kokonaisuuteen ja voi vaikuttaa siihen.

Rajojen ylittäminen on tärkeää, koska kaikkien, joita yhteiskunnallinen ongelma koskee, on halutessaan voitava osallistua sen ratkaisemiseen. Muuten saatamme ratkaista väärää ongelmaa. Tuhlaamme aikaa ja rahaa. Sellaiset ”ratkaisut” eivät ole kestäviä.

”Joensuun työttömyysraadissa kokemusasiantuntijat pääsivät kertomaan, mikä heitä itseään auttaisi. Heillä on valtavan hyviä ideoita omien asioidensa parantamiseksi.”

Merja Mäkisalo-Ropponen,
kansanedustaja, Erätaun kehittäjäryhmä

Lisäksi tutkimus on osoittanut, että niukuus – ei yltäkyläisyys – voi olla uusien ratkaisujen keksimisen kannalta suotuisa ympäristö. On siis tärkeää, että myös yhteiskunnan marginaalit saadaan mukaan tiedon luomiseen. Oman elämäntilanteensa tuntevat ihmiset ovat parhaita innovaattoreita.

Parhaimmillaan laaja osallisuus siis parantaa synnyttävän uuden tiedon laatua ja vahvistaa yhteiskunnan eheyttä. Dialogissa ylitetään rajoja ja otetaan yhteiskunnan kaikki voimat käyttöön. Parhaimmillaan osallisuus tarkoittaa rikastumista puolin ja toisin. Kun kansanedustaja ja syrjäytynyt nuori kohtasivat, kokemus paransi kummankin elämää. Kumpikin oppi uutta tietoa ja syvensi ymmärrystä toisen maailmasta.

”Kunnissa on paljon halua ottaa ihmisiä mukaan päätöksiin ja toimintaan, ja osaaamista kaivataan lisää. Dialogi on uusi työkalu, jota kannattaa kokeilla.”

Antti Karjalainen, yhteisöjohtaja,
Kalliolan setlementti, Erätauko-kehittäjäryhmä

Kaikkien osallisten saaminen mukaan ei aina ole helppoa. Sidosryhmälistoillamme on useimmiten niitä, joilla on jo valta ja asema yhteiskunnassa. Miten saisimme mukaan ne, joiden sähköposteja meillä ei ole tai joita emme ole koskaan tavanneet?

Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin verkosto- ja yhteisötyön asiantuntija ja Hanne von Weissenberg järjestää kirkon Lasilsilta-dialogityöpajoja, joissa kirkko toimii yhteiskunnallisen keskustelun alustana. Etsiessään kutsuttavia yhteiskunnallista

polarisaatiota käsittelevään tilaisuuteen von Weissenberg kävi esimerkiksi rikos- ja päihdetaustaisille tarkoitettussa Kris-Tampereen päiväkeskuksessa.

”Menin sinne istumaan aamupiiriin ja hengailemaan ja kysyin, kuka lähtisi mukaan. Sieltä tuli toiseen Lasisiltaan kolme ihmistä.”

Entä jos tuntuu että ei tunne ketään? Miten verkostoja voi lähteä laajentamaan turvallisten piirien ulkopuolelle? Von Weissenberg soittaa tutuille ja tuntemattomille, kontaktoi ihmisiä Facebookissa, mutta ennen kaikkea liikkuu ihmisten parissa ja pohtii ohikiitävissä kohtaamisissa, voisiko tämä ihminen tulla Lasisillalle.

”Ihmisten tapaaminen on ihan välttämätöntä. Some auttaa tiettyyn pisteeseen asti,

mutta kaikki eivät ole siellä. Tätä ei voi tehdä toimistosta käsin.”

Tämän teesin *Dialogin tulenkantaja* on Lahden kaupunginhallituksen puheenjohtaja Pekka Komu. Hän kertoo, miten pelottavalta kohtaaminen kuntalaisen kanssa muuttui rakentavaksi dialogiksi ja miten hän uskoo syvällisen kohtaamisen säästävän kuntien aikaa ja rahaa.

On oikeastaan hämmästyttävää, että tarvitaan erillinen käsite ja toimintatapa – dialogi – muistuttamaan rajojen ylittämisen tärkeydestä. Uteliaisuus, ymmärtäminen ja tuntemattomasta oppiminen ovat yleisinhimillisiä ominaisuuksia, jotka olemme – ainakin yhteiskunnan tasolla – hetkeksi unohtaneet.

KOLME VINKKIÄ OSALLISUUDEN VAHVISTAJALLE

- 1 Varmista monimuotoisuus.** Et voi oppia toisilta, jos paikalla on vain oman talon väkeä ja muuten tuttua porukkaa.
- 2 Kutsu henkilökohtaisesti.** Mikään ei ole vaikuttavampaa kuin se, että nouset poterostasi ei-kenenkään-maalte ja kutsut ihmisiä yhteen. Jalkaudu – lupaamme että yllätyt.
- 3 Käytä etunimeä.** Anna ihmisten määritellä itsensä niin kuin he haluavat. Näytä itse esimerkkiä.

KIRJALLISUUTTA

Osallisuutta vahvistavia menetelmiä:

Baldwin, C. ja Linnea, A. (2010). *The circle way: A leader in every chair*. Berrett-Koehler Publishers.

Brown, J., Isaacs, D. ja The World Café Community. (2005). *The world café—shaping our futures through conversations that matter*. San Francisco, CA: Berrett-Koehler Publisher.

Owen, H. (2008). *Open space technology: A user's guide*. Berrett-Koehler Publishers.

KOKEILU: SUKELLUS SYVÄÄN PÄÄHÄN

Tavoite

- **Yritys 1:** Alkuperäinen idea oli, että Helsingin Diakonissalaitoksen (HDL) palveluiden asiakkaat valokuvaisivat arkeaan viikon ajan ja osallistuisivat sen jälkeen kuvien avulla ryhmädialogiin vaikutusvaltaisten ihmisten kanssa.
- Oivallus: Palveluiden käyttäjät eivät kuitenkaan innostuneet kuvaamaan arkeaan. Se vaati vaivannäköä ihmisiltä, jotka eivät aiemminkaan olleet kokeneet olevansa tärkeitä: "Tulkoot tänne juttelemaan jos kiinnostaa".
- **Yritys 2:** Onko mahdollista luoda tasavertainen kohtaaminen hyväosaisten päättäjien ja heikompi-osaisten kansalaisten välille ja mahdollistaa aito dialogi?
- Tavoitteena oli parantaa kohtaamisen taitoja yhteiskunnan "syvän päähän" ja hyväosaisten, vaikutusvaltaisten ihmisten välillä.

Mitä tehtiin?

- Järjestettiin kaksi fasilitoitua, avointa dialogia aiheesta osallisuus yhteiskunnassa HDL:n D-asemilla Kontulassa ja Kannelmäessä. D-asetmat ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja vaikeissa elämäntilanteissa oleville.
- Kummassakin keskustelussa oli mukana kansanedustaja, sosiaali- ja terveysministeriön virkamies sekä kolme D-aseman kävijää.
- Osallistujat tapasivat puolentoista tunnin ajan, kuuntelivat ja kävivät keskustelua annetusta aiheesta.

Mitä opittiin?

- Aidolle kohtaamiselle ja merkityksien löytämiselle on kysyntää, mutta paikat puuttuvat.
- Dialogi toimii menetelmänä. Yhteisten kokemusten löytyminen sosiaalisten kuilujen yli on vavahduttavaa ja luo yhteistä ymmärrystä.
- Keskustelun teeman on syytä olla henkilökohtainen ja helposti lähestyttävä.

Mikä yllätti?

- Mukana olleiden vahva osaaminen ja lahjakkuus: taito ilmaista itseään ja analyttinen kyky.
- Keskustelun rakentavuus ja luottamuksellinen ilmapiiri; roolit hävisivät, keskustelut päättyivät lopulta halauksiin.

Mitä voisi tehdä toisin?

- Keskustelu oli niin vilkasta, että aikaa on syytä varata enemmän.
- Seuraavalla kerralla voisi kutsua mukaan päättäjiä, joille dialogi ja kohtaaminen on vieraampaa.
- Keskustelussa on syytä määrittää vielä tarkemmin alkuongelma ja tavoitteet.

**DIALOGIN TULENKANTAJA.
PEKKA KOMU, LAHDEN KAUPUNGIN-
HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA**

“Esimerkiksi kaavavalitusten määrää voi vähentää se, että ihmiset oikeasti tulevat kohdatuiksi”

TEKEMÄLLÄ OPITTUA

Lahden kärkipoliitikko vakuuttui dialogin voimasta

Kaupunginhallituksen puheenjohtajaa Pekka Komua jännitti Erätauko-tapahtuman alussa Lahdessa. Hänen kanssaan samassa pienryhmässä oli henkilö, joka tuottaa hallintovalituksilla paljon työtä kaupungille. Mitä jos dialogista suistuttaisiin väittelyyn? Pelko oli turha.

”Keskustelun aikana yllätyin, että hän ikään kuin sulii siinä. Keskustelu lähti aivan eri suuntaan kuin yleensä. Ja itse huomasin ajattelevani, että ajaa, hän ajattelee tällä tavalla. Ja oli tosi mukavaa, kun ei tarvinnut puhua kaavoista!”

Dialogi toimi tuossa Lahden Erätauko-ryhmässä niin kuin se parhaimmillaan voi: osallistujat, jotka kutsutaan tasavertaiseen vuorovaikutukseen, tekevät parhaansa ja etsivät yhteistä maaperää.

Lahden Erätauossa Wanhalla Walimolla keskusteltiin siitä, mitä on edistys.

”Se oli poikkeuksellisen hyvä keskustelutilaisuus. Pystyi juttelemaan tuntemattomien kanssa samalla tavalla kuin ystävien kanssa aamukolmelta punaviinilasini äärellä. Oli luottamusta, aitoutta ja halua rakentaa keskustelua ja ymmärrystä.”

Miten taikatempu tehtiin? Komun mielestä Erätauon erotti tavanomaisesta keskusteluista kolme yksinkertaista juttua.

- 1.** Kaikki saivat puhua (sen sijaan että yksi puhuu ja muut kuuntelevat).
- 2.** Paikalle oli kutsuttu hyvin monipuolinen joukko (sen sijaan että samat naamat käyvät kaupungin tilaisuuksissa vuodesta toiseen).
- 3.** Tavoitteena oli ihmisen kohtaaminen ja ymmärtäminen (sen sijaan että ”pysytään asiassa”).

”Yllättävintä oli, että keskustelu lähti niin vahvasti rakentamaan syväymmärrystä. Että haluttiin kohdata ihminen. Se on harvinaista Suomessa.”

Työkeskusteluissa karsitaan usein turhat höpinät ja mennään ”suoraan asiaan”. Sen ajatellaan lisäävän tehokkuutta. Komun mielestä syväymmärryksestä aloittaminen itse asiassa parantaa lopputulosta.

”Koska kansa on niin kahtia jakautunut, on tärkeämpää keskustella hyvin kuin vain

”Se oli poikkeuksellisen hyvä keskustelutilaisuus. Oli luottamusta, aitoutta ja halua rakentaa keskustelua ja ymmärrystä.”

keskustella jostain asiasta. Esimerkiksi kaava-valitusten määrää voi vähentää se, että ihmiset oikeasti tulevat kohdatuiksi.”

”Me olemme niin asiakeskeisiä ihmisiä, että emme mieti, mitä merkitystä jollain asialla on. Onko esimerkiksi kaupunginosa-kohtaamisissa merkityksellistä, että selvitetään mitä toimenpiteitä kaupunginosassa pitää tehdä – vai onko merkityksellistä, että ihminen tulee kuulluksi? Voi olla, että jälkimmäinen on tärkeämpää”, Komu sanoo.

Aito kuuleminen voi auttaa poliitikkoja ja virkamiehiä priorisoimaan, mitä tietoa pitää painottaa ja miten tietoa kannattaa tulkita.

”Dataa on niin kauheasti, että kukaan ei tiedä, mitä sillä pitäisi tehdä. Dialogissa virkamiehet voivat esimerkiksi tuoda tilastoja esille, ja kansalaiset voivat sanoa, että heidän elämässään asia kuitenkin näyttäytyy toisenlaisena.”

Komu haluaisi kokeilla dialogisia ryhmittöitä kaupunginosa-kuulemisissa vuonna 2018. Myös maahanmuuttoasioista keskusteluun voisi kokeilla Erätaun menetelmiä.

Hän sanoo huomanneensa Lahden Erätauossa, että ihmiset ovat kasvokkain kuitenkin yleensä ymmärtäväisempiä toisiaan koh-

taan kuin sähköpostissa tai sosiaalisessa mediassa. Silti hän ymmärtää niitäkin, jotka pelkäävät dialogin henkilökohtaista ja rooleja purkavaa tunnelmaa.

”Voi olla pelottavakin ajatus, että joudun puhumaan ihmisenä, enkä voi mennä esimerkiksi virkamiehen roolin tai muun suoja-mekanismin taakse. Mutta suosittelen lämpimästi kokeilemaan. Se ehdottomasti kannattaa. Siinä antaa itselleen mahdollisuuden kehittyä ja oppia ihan uusia ajatuksia.”

Komun ohje kuntapoliitikoille muualla Suomessa on, että keskustelu kannattaa järjestää viihtyisässä mutta neutraalissa tilassa, ei esimerkiksi kunnan kokoustiloissa. Lahdessa se paikka oli valimoon remontoitu kokous- ja ravintolatila.

Yksi kehittämisen paikka Komulla on sekä omille joukoille että muille kunnille. Lahden Erätauossa oli erilaisia ihmisiä paikalla, mutta joukko olisi voinut olla vieläkin heterogeenisempää.

”Kutsuminen ja osallistujajoukon monipuolistaminen on oma ammattitaitonsa. Kuntiin on palkattu vuorovaikutusiantuntijoita ja tulokset ovat olleet hyviä, mutta olemme vasta alussa tämän taidon kehittämisessä.”

TEESI 4:

Verkkodialogi on kansalaistaito

Somekeskustelujen viha pelottaa monia. Se on ymmärrettävää, mutta pelkoon ei pidä alistua. Dialogi verkossa on mahdollista oppia. Opiskelu on aloitettava aikuisista.

Some-keskustelut – ei kiitos! Voin joskus vilkaista, mutta mukaan en mene.

Mediakeskustelu on kärjistynyttä. Se tiedetään. Mutta harva on valmis hyppäämään mukaan viestinnän kiviseen virtaan tekemään asialle jotain.

Meillä on hyviä uutisia: julkista keskustelua voi parantaa. Kokeilujen ja haastattelujen perusteella tiedämme, että se on mahdollista. Teesimme on, että verkkodialogi on kansalaistaito. Taito on mahdollista oppia, ja sitä soveltamalla voimme parantaa tulehtunutta yhteiskunnallista keskustelua.

Sosiaalisen median aikana kaikkien on osattava keskustella laadukkaasti ja muita arvostavasti netissä. Verkko nopeana ja joskus anonyyminä ympäristönä on erityisen vaikea keskustelutila.

Hyviä digitaalisia keskustelutapoja tulisi opettaa jo kouluissa. Sosiaalisessa mediassa luodaan identiteettejä, poliittisia yhteisöjä, uhkakuvia ja kansallisia tarinoita. Siellä rat-

*Kohtaaminen ja empatia ovat
niitä kykyjä, joita koneilla
ei ole. Jos saamme nämä
ominaisuudet esiin digimaailmassa,
viestintäympäristöstä tulee nykyistä
inhimillisempi ja sivistyneempi.*

kaistaan, keitä me olemme ja mihin olemme matkalla. Demokratia on uhattuna ilman kykyä käydä dialogia verkossa.

Digitaalinen maailma on altis nopeille, ennustamattomille suunnanmuutoksille. Robotit tekevät uutisia ja yhteiskunnallista keskustelua manipuloidaan digitaalisella mielipidevaikuttamiselta. Siksi on tärkeää, että empatiaan kykenevät ihmiset ovat viestinnän virrassa mukana omalla nimellään ja kasvoillaan. Kohtaaminen ja empatia ovat niitä kykyjä, joita koneilla ei ole. Jos saamme

nämä ominaisuudet esiin digimaailmassa, viestintäympäristöstä tulee nykyistä inhimillisempi ja sivistyneempi.

Tarvetta on nimenomaan digitaaliselle aikuiskasvatukselle. Suomen monipuoliselle kansalaisjärjestökentälle verkossa käytävän dialogin opettaminen aikuisille on iso mahdollisuus. Järjestöjen mukanaolo digitaalisessa keskustelussa varmistaa, että yhteiskunnallinen keskustelun juuret ovat kansalaisyhteiskunnassa.

Entä mikä voisi olla journalistisen median rooli dialogin rakentajana? Monet toimittajat sivuuttavat verkkokeskustelut. Lukijoiden annetaan purkaa sydäntään kommenttipalstoilla, mutta journalistit eivät sinne tule.

”Rakentavan keskustelun sääntöjä voitaisiin opettaa ja pitää yllä mahdollisimman monella tasolla jo koulusta lähtien.”

Anne Tastula, toimittaja

Toisinkin voi olla. Helsingin Sanomien ja Erätaun kehittäjäryhmän kokeilussa huomattiin, että rakentavaa dialogia netissä saadaan aikaan pienellä ohjauksella. Verkko-keskustelun moderaattoritoimittajat – keskustelun passiiviset valvojat – aktivoituivat fasilitaattoreiksi. Fasilitaattorit ohjasivat keskustelijoita puhumaan omasta kokemuksesta mielipiteiden sijaan. Ymmärrys keskustelijoiden välillä kasvoi ja vastakkainasettelut vältettiin.

Yleisradion vuorovaikutuspäällikön Sami Koiviston kokeilut tukevat yllä mainittuja havaintoja. Digialogi on mahdollista. Hänen kolme sääntöään – jotka löytyvät Koiviston haastattelusta tämän teesin lopusta – pätevät kaikkiin vuorovaikutustilanteisiin. Vilpittömyys, kunnioitus ja rehellisyys tekevät vaikutuksen ärhäköihinkin väittelijöihin.

Onko medialla syytä olla pyrkimättä tämän tasoiseen keskusteluun aina? Media onnistuu repimään ihmisiä yhä kauemmas

toisistaan vahvistaen erimielisiä leirejä. Entä jos media olisi aktiivisesti luomassa ymmärrystä?

Julkinen keskustelu voi olla sovitteluvaa ja ratkaisuhenkistä. Äänestäjillä on oikeus tietää, että sekä kansalaiset että poliitikot pystyvät arvostamaan keskusteluun ja siitä nouseviin ratkaisuihin.

Dialogi on journalismin luottamushyppy kohti lukijoita. "Totuudenjälkeisenä" aikana on tärkeää, että tietoa voidaan luoda ja punnita yhdessä. Laadukkaan keskustelun koolle kutsuminen ja fasilitoiminen voi olla liima, jolla ihmiset kiinnittyvät mediaan entistä vahvemmin ja joilla heistä tulee hyvän journalismin lukijoita ja tilaajia.

KOLME VINKKIÄ DIGITAALISEN DIALOGIN JÄRJESTÄJÄLLE JA FASILITAATORILLE

- 1 Kokeile hyvää sydäntä.** Kun ymmärrät asiat some-keskustelussa parhain päin, paras tulee esiin keskustelukumppaneissasi.
- 2 Ole (digi)fasilitaattori.** Ohjaimalla keskustelua kokemuksista puhumiseen lisää ymmärrystä keskustelijoiden välillä.
- 3 Kutsu media mukaan dialogiin.** Mutta tee se jo suunnittelu- vaiheessa. Media haluaa kehittää vuorovaikutuksen tapoja, mutta niitä ei keksitä yön yli.

KIRJALLISUUTTA

Dialogi, osallistuminen ja julkinen keskustelu:

Benesch, S. (1998). The Rise of Solutions Journalism. *Columbia Journalism Review*. March/April.

Gyldensted, C. (2011). Innovating News Journalism through Positive Psychology. University of Pennsylvania.

Hautakangas, M., Ahva, L. ja Haara, P. (2017). *Sovittelujournalismin käsikirja*.

Heikka, T. (2017). Dialogic journalism: how can journalists participate in the networks of social innovation?. *Jyväskylä studies in humanities* 327.

Sillesen, L.B. (2014). Good news is good business, but not a cure-all for journalism. *Columbia Journalism Review*. Sept, 29.

Singer, J. B., Domingo, D., Heinonen, A., Hermida, A., Paulussen, S., Quandt, T., Reich, Z. ja Vujnovic, M. (2011). *Participatory journalism: guarding open gates at online newspapers*. Malden: John Wiley & Sons.

KOKEILU: DIALOGINEN VERKKOKESKUSTELU HELSINGIN SANOMISSA

Tavoite

- Verkkokeskusteluja vältellään, koska niissä harvoin käydään rakentavaa keskustelua
- Tavoite oli selvittää, miten rakentavaa keskustelua verkossa voi tukea.
- Kokeilu etsi vastauksia kysymyksiin: 1) Mitkä tekijät vaikuttavat rakentavan dialogin syntymiseen verkkoympäristössä? 2) Millaisilla ohjaustoimenpiteillä rakentavaa dialogia voidaan synnyttää ja vahvistaa?

Mitä tehtiin?

- Helsingin Sanomien kanssa järjestettiin puolitoista tuntia kestänyt dialoginen verkkokeskustelu, jossa aiheena oli *erityisopetus*.
- Fasilitaattorit ohjasivat osallistujia jakamaan omia kokemuksia mielipiteiden sijaan, ja kommentoimaan toistensa kokemuksia.

Mitä opittiin?

- Melko pienillä ohjaustoimenpiteillä ja sisällöllisillä yhteenvedoilla saatiin aikaan laadukasta dialogia.
- Ohjaus mielipidepuheesta kokemukspuheeseen vei keskustelua eteenpäin ja piti keskustelun laadukkaana.
- Fasilitaattorin puolueeton rooli toimi.
- Sisällölliset koosteet ja niihin sisältyneet kysymykset saivat ihmiset jakamaan kokemuksia ja veivät keskustelua eteenpäin.

Mikä yllätti?

- Keskustelun sävy oli neutraali tai jopa myönteinen. Trollit puuttuivat.
- Osallistujat kommentoivat toistensa kokemuksia rakentavasti, jakoivat omia kokemuksiaan mielipiteiden sijaan, ja vastailivat fasilitaattoreiden esittämiin kysymyksiin.
- Dialogia syntyi, vaikka tekninen alusta ei tukenut sitä.

Mitä voisi tehdä toisin?

- Muiden keskustelijoiden merkitseminen eli tagaaminen auttaisi keskustelun seuraamista ja siihen osallistumista.
- Omalla nimellä kommentointi olisi hyvä tapa, vaikka nimellä rekisteröityminen ei yksin olekaan taee laadukkaasta keskustelusta.
- Voisiko kommentin jättää vasta kun on lukenut verkkokeskustelun säännöt?

**DIALOGIN TULENKANTAJA.
SAMI KOIVISTO,
VUOROVAIKUTUSPÄÄLLIKÖ, YLE**

Kun pakolaisten määrä kasvoi voimakkaasti kesällä 2015, Ylen sometoimittaja Sami Koivisto nosti kädet pystyyn vihalle. Sitten hän alkoi keskustella.

TEKEMÄLLÄ OPITTUA

Näin käännet väittelyn dialogiksi – kolme inhimillistä ohjetta

”Mulla on vahva omakohtainen kokemus, miten vihapuhetta voi vähentää.”

Yleisradion vuorovaikutuspäällikön Sami Koiviston lupaus on kova. Tieteellistä näyttöä ei ole, mutta Koiviston mukaan vihapuhe on saatu vähenemään Ylen omilla verkkoalustoilla ja sosiaalisen median kanavissa muutamalla yksinkertaisella periaatteella.

”Se perustuu ihmisten kohtaamiseen. Sanat täytyy asetella todella kieli keskellä suuta ja olla korostetun kunnioittava. Pienikin sävy ylimielisyyttä, niin on varmaa, että joku ottaa siitä kiinni.”

Opin voi tiivistää kolmeen digimaailman dialogisääntöön:

1. Älä ole koskaan ylimielinen.
2. Yritä aina ymmärtää yleisön kysymys parhain päin.
3. Ole aina rehellinen.

Opin on tullut Koivistolle kovassa koulussa. Hän oli Yleisradion uutistoimituksen ainoa sosiaalisen median toimittaja, kun Suomeen pyrkivien pakolaisten määrä kasvoi

yhtäkkiä kesällä 2015. Osa yleisöstä reagoi uutisiin erittäin voimakkaasti.

”Oma some-alustamme täyttyi vihasta, ja oli pakko nostaa kädet pystyyn.” Syksyn ja talven mittaan Koivisto alkoi löytää oman tavan toimia. Hän alkoi keskustella.

”Hirveän tärkeä on, että ihmisten kanssa uskaltautuu kommunikoida. Se ei ole vain asiattomuuksien poistamista, vaan dialogia ja vuorovaikutusta.”

Monet miettivät, miten verkkokeskusteluja saisi johdateltua maltillisempaan suuntaan. Hyvät uutiset: se on mahdollista. Huonot uutiset: se vaatii vaivaa, aikaa ja rohkeutta.

”Olen oppinut, että ihmisten vihaa, epäluuloja ja väärinkäsityksiä on turha pelätä. Ei kannata haaskata aikaa sen miettimiseen, että keskustelu on ikävää ja hankalaa. Sitä se välillä on. Mutta uskon, että kaikilla on jokin ihmisille yhteinen kokemus siitä, että tavoitellaan hyvää. Täytyy vain uskaltaa olla avoin ja rehellinen.”

Käynnissä on iso murros, joka ei koske vain mediaa, vaan kaikkia verkossa olevia organisaatioita. Siitä, mikä ennen oli joukko-

“Halulla vuorovaikutukseen on ratkaiseva merkitys. Somessa ihmisten kokemus luottamuksesta korostuu ja muotoutuu helposti yhtä tärkeäksi kuin faktat.”

viestintää, on tullut kaksisuuntaista keskustelua. Kokemuksellisuus on tärkeää, samoin kuin luottamus, jota ei median ja yleisön välillä automaattisesti ole. Sitä pitää rakentaa ja ylläpitää.

”Se on tosi radikaali muutos. Emme voi kohdella kansaa enää niin, että annetaan vain faktoja. Halulla vuorovaikutukseen on ratkaiseva merkitys. Somessa ihmisten kokemus luottamuksesta korostuu ja muotoutuu helposti yhtä tärkeäksi kuin faktat.”

Yleisradiossa vuorovaikutukseen panostaminen on tarkoittanut esimerkiksi keskustelua yleisön kanssa siitä, mitä journalismi on, mitä ovat journalistin ohjeet, ja miksi media toimii niin kuin toimii.

Koiviston mielestä käänne dialogiin on käynnissä myös muualla kuin mediataloissa. ”Vielä pari vuotta sitten media, tiede ja viranomaiset syyttelivät toisiaan, että kukaan ei kohtaa vihapuhetta. Nyt ainakin poliisi on herännyt kumoamaan huhuja. Ymmärretään, että oikeasti vastuu on kaikilla.”

Koiviston mielestä dialogitaitoihin verkossa kannattaisi järjestää korkeakouluta-

soista koulutusta. Medialukutaidoissa heikoin ryhmä ei kenties yllättäen ole nuoret, vaan keski-ikäiset.

”Aikuisten mediakasvatukselle on kova kysyntä. Nuoret pärjäävät aika hyvin, mutta kaikkein alttiimpia disinformaatiolle ovat keski-ikäiset ja sitä vanhemmat.”

Some-toimittajana Koivisto vastaili myös trolleille. Trollit ovat keskustelijoita, jotka tähtäävät keskustelun kärjistämiseen. Eikö heidät kannattaisi jättää omaan arvoonsa?

”Olen vastannut trolleille silloin, kun siitä on hyötyä. Ihmiset toivovat, että media puolustaisi omaa etiikkaansa. Kun vastaan trollille, vastaan samalla kaikille ihmisille, jotka seuraavat keskustelua.”

Sosiaalisessa mediassa päivystäminen on täyttä työtä. Ylen uutisissa päivystää nykyään kolme some-toimittajaa vuoroissa. Koiviston mielestä verkkodialogin käymistä pitää resursoida kaikkialla, missä kannetaan huolta ja vastuuta yhteiskunnallisesta keskustelusta. ”Ei ole mitään muuta mahdollisuutta. Se nyt on tällä hetkellä se, missä ihmiset ovat.”

TEESI 5:

Vahvista maltillisia keskustelijoita

Suomi on jakautunut leireihin. Kärjistäjät määrittelevät keskustelun suunnan. Käänte parempaan tapahtuu, kun tuemme sivuun sysättyjä maltillisia ääniä.

Suomi on jakautunut hätkähdyttävällä tavalla toisilleen vieraisiin, jopa vastenmielisiin kuppikuntiin. Nuorista joka kolmas on valmis laittamaan suoraan poliittiseen toimintaan. Vastakkainasettelusta on tullut normi yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Poliitikot pyrkivät erottautumaan muista rajuilla mielipiteillä, puolitotuuksilla ja joskus suoranaisilla valheilla. Journalistiset mediat metsästävät klikkauksia aggressiivisilla otsikoilla, ja sosiaalinen media on täynnä vihanpurkauksia.

Mistä konfliktit julkisessa keskustelussa johtuvat, ja mitä niille voi tehdä?

Erimielisyys ja vastakkainasettelut ovat normaali osa yhteiskunnallista keskustelua.

Kokemuksista puhuminen ohjaa toisen näkökulman ymmärtämiseen sen sijaan, että juututaan mielipiteistä jankkaamiseen.

Niitä ei saa lakaista maton alle. Ongelmallista sen sijaan on, jos erimielisyyden lietsominen on ainoa tapa käydä julkista keskustelua. Silloin Suomesta saattaa tulla entistä vahvemmin tutkija David Arterin (2015) havaitsema "levoton yhteiskunta".

"Suomessa on menty jyrkempään suuntaan. Lapsetkin menevät jo siiloihin ja ovat jyrkempiä näkemyksissään."

Kari Varkila, johtava asiantuntija, Fennia, Erätauko-kehittäjäryhmä

Kärjistyneen keskusteluilmapiirin takana on inhimillinen tarve: tulla nähdyksi ja kuuluksi. Taloudellisen epävarmuuden keskellä ihmisillä on huoli tulevaisuudestaan. Keskustelu alkaa tervehtyä, kun olemme valmiita kuuntelemaan toista ja tunnustamaan

tunteiden aitouden. Näin osoitamme, että toisella on luovuttamaton arvo ihmisenä. Samaa mieltä ei tarvitse olla, mutta pyrkimys ymmärtää toista on välttämättömyys.

Keitä sitten pitäisi kuulla? Konfliktinratkaisujärjestö CMI:n toiminnanjohtaja Tuija Talvitie neuvottelee työkseen kansanmurhasta ja terrorismista epäiltyjen kanssa. Yllättäen hän on alkanut saada Suomesta pyyntöjä tulla puhumaan dialogista. Hänen mukaansa on tehtävä "työtä niiden kanssa, joiden kanssa pitää". Hän kannustaa ihmisiä unohtamaan kohtaamiseen liittyvät pelkonsa. Ne kuuluvat asiaan eivätkä saa estää työtä eri mieltä olevien kanssa.

Yhteiskunnallista polarisaatiota pohtinut konsultti Bart Brandsma esittää, että yhteiskunnallisen polarisaation kasvu johtuu identiteettipuheesta. Identiteettipuheella tarkoitetaan vetoamista ihmisen käsitykseen omasta itsestään ja suhteesta ryhmän muihin jäseniin. Identiteettiä hyväksikäyttävillä yllyttäjillä on nykykeskustelussa vahva rooli. He vetoavat ihmisryhmien toisistaan poikkeaviin, muuttumattomiin ominaisuuksiin: "nuoret ovat aina sellaisia, koska he ovat X...". Yllyttäjät taas saavat vastaansa muiden keskustelijoiden vastaväitteen: "Eivät kaikki X:t ole sellaisia, vaan ainoastaan jotkut...".

Hyvää tarkoittaessaankin suvaitsevien vastaväite lisää polarisaatiota. Identiteettipuhe vahvistuu, ja siitä tulee kehys, jonka sisällä asiasta keskustellaan.

Keskellä olevaa suurta enemmistöä, joka ei innostu yllyttäjistä eikä identiteettipoliittisesta väittelystä, ei kuule kukaan. Jos ei kuule, he saattavat ajautua helppoja vastauksia tarjoavien yllyttäjien joukkoon.

Kuulostaako tutulta viime vuosien Suomesta?

Dialogi on tämän vyyhdin ratkaisussa hyvä työkalu. Dialogissa ei puhuta ensisijaisesti mielipiteistä, vaan kokemuksista. Kokemuksista puhuminen ohjaa toisen näkökulman ymmärtämiseen sen sijaan, että juututaan mielipiteistä jankkaamiseen.

Dialogiin voidaan kutsua kaikkia näkökulmia edustavia ihmisiä – mutta kannattaa huolehtia siitä, että he eivät ole roolinsa vankeja. Suurin osa ihmisistä kykenee liikkumaan mielipiteiden välillä ja omaksumaan uusia, jos konteksti rohkaisee heitä siihen.

Konflikti on merkki siitä, että yhteiskunnassa tai organisaatiossa on ääniä jotka etsivät väylää tulla kuulluksi. Päätäjien tehtävänä on silloin luoda väyliä, joiden avulla nämä äänet tulevat kuulluksi, ja niissä olevat ideat pääsevät jalostukseen.

Dialogissa on taikavoimaa: se tuo ihmisistä parhaat puolet esiin. Turvallisissa tiloissa, joissa kaikki arvostetaan, ihmiset ovat valmiita ottamaan ratkaisevan askeleen pois vastakkainasettelusta.

”Olen huolestunut keskustelun yksipuolisuudesta ja demokraattisten arvojen ottamisesta itsestäänselvyytenä.”

Max Äijälä, ekonomi, Erätaun kehittäjäryhmä

KOLME VINKKIÄ KONFLIKTIN RATKAISEMISEEN DIALOGILLA

- 1** **Pikavoittoa ei ole.** Jos luottamus on mennyt, varaudu siihen, että sen rakentaminen vie aikaa.
- 2** **Käsittele tunteet tiimissä.** Kärjistyneen tilanteen ratkaisu voi olla emotionaalisesti raskasta. Kokoa ympärillesi joukko, jossa voit käsitellä vaikeat asiat.
- 3** **Aktivoi keskiryhmä.** Jos ääri-aiheet ovat kaapanneet keskustelun ja vetävät muita mukaansa, tasapainota tilanne antamalla ääni hiljaiselle keskiryhmälle.

KIRJALLISUUTTA

Polarisaatio ja dialogin mahdollisuus:

Arter, D. (2015). Scandinavian politics today. Manchester: Manchester University Press.

Männistö, L. ja Wilhelmsson, N. (toim). (2017). Demokratiassa kuplittii. Dialogin mahdollisuus suomalaisessa digiyhteiskunnassa. Julkaisija: Oikeusministeriö, Demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö. Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017.

Pitkänen, V. ja Westinen, J. (2016a). Provokaatioita & vastakkainasetteluja. Kuka innostuu, kuka vetäytyy? Helsinki: e2.

Pitkänen, V. ja Westinen, J. (2016b). Kenen mitta on täysi? Tutkimus yhteiskunnallisesta ilmapiiristä Suomessa.

KOKEILU: TURVALLISUUDEN TUNNE TURUSSA

Tavoite

- Ideana oli suunnitella yhdessä Turun kaupungin kanssa eri kaupunginosiin dialogisarja, joka purkaisi Turussa elokuun 2107 puukotusiskun seurauksena kärjistynyttä ilmapiiriä ja vahvistaisi turvallisuuden tunnetta sekä keskinäistä luottamusta.
- Dialogisarja voisi toimia myös uuden kaupunginjohtajan jalkautumisena eri kaupunginosiin.
- Tarkoituksena oli selvittää; 1) Millaisiin tarpeisiin ja haasteisiin kansalaiskeskustelutarja vastaa? 2) Keiden toimijoiden kanssa yhteistyössä dialogisarja tulisi toteuttaa? 3) Miten Erätauon oppeja ja menetelmiä voidaan soveltaa Turussa?

Mitä tehtiin?

- Syksyllä 2017 käytiin keskusteluita Turun kaupungin hallinnon sekä kaupunginjohtajan kanssa tarpeiden kartoittamiseksi.
- Järjestettiin työpaja Turussa, jossa oli paikalla Turun kaupungin hallintoa sekä eri sidosryhmätoimijoita, kuten järjestöjen ja kirkon edustusta.
- Työpajassa työstettiin dialogisesti haasteita, joihin keskustelutarjan tulisi vastata sekä jaettiin Erätauon keskeisiä oppeja ja kerrottiin hollantilaisen polarisaatiomallin kehittäjän Bart Brandsman ajattelusta.
- Työpajassa myös testattiin Erätauon "keskusteluiden suunnittelupohjaa" ja tehtiin lopputuotoksena kolme erilaista konseptia keskustelutarjan toteuttamisen tueksi.

Mitä opittiin?

- Dialogi vaatii toimintakulttuurin muutosta ja johdon tukea.
- Kansalaiskeskusteluiden aiheita ei pidä määritellä liian tarkasti etukäteen, vaan antaa mahdollisuus osallistujille tulla keskustelemaan siitä, mikä heille aiheessa eniten merkitsee. Tämä on hyvä huomioida myös tapahtumakutsussa: kutsu ihmiset keskustelemaan omista kokemuksista.
- Brandsman polarisaation purkamismalli soveltui hyvin taustaviitekehystenä suunnittelulle.
- Keskusteluiden suunnittelupohja toimi hyvin ja ohjasi keskustelemaan tarkoituksesta ja tarpeista oivalluttavalla tavalla.

Mikä yllätti?

- Hyvä henki ja yhteistyö käynnistyi työpajassa luontevasti pienillä dialogisilla elementeillä.

Mitä voisi tehdä toisin?

- Työpaja olisi voinut olla kaksiosainen: 1) pidempi dialogin tarpeista ja tarkoituksesta ja 2) keskustelutarjan työstäminen.

**DIALOGIN TULENKANTAJA.
TUIJA TALVITIE,
THE CRISIS MANAGEMENT INITIATIVE**

Konfliktinratkaisujärjestö CMI:n toiminnanjohtaja Tuija Talvitie kohtaa työssään kansanmurhaajia ja terroristeja. Hänen mielestään pelot ja mokaaminen ovat normaali osa vuorovaikutusta, eivätkä ne saa estää tekemästä työtä Suomen hyväksi.

TEKEMÄLLÄ OPITTUA

Pelko ja mokaaminen kuuluvat dialogiin

Harkitsetko avoimempaa vuoropuhelua omassa organisaatiossasi, mutta hieman jännittää? Entä jos mokaat tai provosoidut, kun se *hankala tyyppi* tulee paikalle?

Tuija Talvitiellä on Sinulle viesti. Hän on konfliktinratkaisujärjestö CMI:n toiminnanjohtaja, joka fasilitoi työkseen dialogia esimerkiksi kansanmurhasta ja terrorismista epäiltyjen kanssa.

”Se on intensiivistä ja pelottavaa. Puhumme ihmisten kanssa, jotka ovat ehkä tappaneet 500 000 ihmistä. Mutta loppupeleissä hekin ovat ihmisiä. Me teemme työtä niiden kanssa, joiden kanssa pitää.”

CMI tunnetaan presidentti Martti Ahtisaaren perustamana järjestönä, joka ratkoo konflikteja maailman kriisipesäkkeissä. Se järjestää vuosittain yli 175 dialogi- ja työpajataapaamista – epävirallisia dialogiprosesseja, joilla täydennetään valtioiden välisiä neuvotteluja.

Yllättäen CMI:n osaamiselle on kysyntää – Suomessa.

Pari vuotta sitten Talvitielle alkoi tulla puheluja kotimaasta. Konfliktinratkaisijoita pyydetään kertomaan, miten dialogia käydään ja miten sillä voi ratkoa tulehtuneita ristiriitoja Suomessa.

”Kyllä se alussa yllätti. Se kertoo, että Suomessa kaikki eivät koe, että heillä menee hyvin. Ja samalla se kertoo, miten vahva työkalu dialogi on.”

CMI puhuu nykyään sen puolesta, että dialogi olisi lukutaitoon verrattava taito, joka opitaan peruskoulussa. Jokaisella koulun päättävällä lapsella olisi konfliktin ratkaisuevää taskussaan.

Mitä oppeja kansainvälisestä konfliktinratkaisusta voi tuoda kotimaahan? Talvitiellä on nippu ohjeita, joilla pääsee alkuun. Jos et seurustele kansanmurhaajien kanssa, kokeile näitä taloyhtiön vuosikokouksessa.

1. Kuuntele tunteita

”Ihmisten kokemukset konfliktista ovat hyvin tärkeitä. Menetykset, luopumiset,

*Dialogi ei ole koskaan lyhytaikaista.
Se täytyy tajuta, että yksi dialogi ei johda
yhtään mihinkään. Se voi olla alku.*

traumat ja epäluulot ovat hyvin ihmis-keskeisiä. Mennään pieleen, kun lähdetään liikkeelle prosesseista ja rakenteista.”

2. Tuo mukaan kriisistä selvinneitä

”Konfliktissa ihmiset kokevat, että he ovat ainoita, jotka ovat kokeneet tämän. Joskus tuomme dialogiprosesseihin ihmisiä, jotka ovat itse olleet osapuoli konfliktissa ja kokeneet siinä transformaation. Ihmiset ymmärtävät, että he eivät ole ainoita joille on näin käynyt, vaan melkein kaikille käy joskus niin.”

3. Juhli pieniä askeleita

”Kun luottamusta rakennetaan, kuluu aikaa, ja voi tuntua, että mitään ei saavuteta. Silloin kannattaa juhlistaa pieniäkin voittoja. Näin ihmisillä pysyy usko siihen, että tässä mennään eteenpäin ja lopulta käy hyvin.”

4. Varmista tiedonkulku päättäjille

”Pitää olla paikka, jonne dialogin tulokset menevät eteenpäin, että prosessi ei jää vain pienen piirin keskusteluksi. Kannattaa huolehtia, että tieto menee päättäjille.”

5. Resursoi pitkä prosessi

”Dialogi ei ole koskaan lyhytaikaista. Se täytyy tajuta, että yksi dialogi ei johda yhtään mihinkään. Se voi olla alku. Me olemme tehneet useissa tapauksissa töitä monta vuotta luottamuksen rakentamisen kanssa. Se on välttämätöntä, jos kyse on ihmisistä jotka eivät luota toisiinsa eivätkä ehkä ole koskaan puhuneet keskenään. Siitä saattaa sitten lähteäkin jotain.”

6. Mokaaminen on ok

”Hyvin avoin ihmisyyys puree. Jos teet virheen, voit aina pyytää anteeksi. Jos ihmiset ovat hassun näköisiä, voit kysyä, että sanoinko mä jotain hassua. Avoin perääntyminen ja anteeksipyyttäminen on ok.”

Mutta entä ne pelot? Talvitie purkaa niitä oman tiimin kanssa keskustellen. Hänen neuvonsa niille, jotka haluavat tehdä dialogiloikan Suomessa:

”Pelot ovat ihan normaaleja. Pitää punnita, estävätkö minun henkilökohtaiset pelkoni sen, että rupea hartiavoimin tekemään töitä tämän maan hyväksi.”

Liitteet

Liite 1. Hankkeita yhteiskunnallisen keskustelun parantamiseksi

Kun kutsut koolle dialogin, et ole yksin. Vuosi 2017 oli dialogisen käänteen aikaa Suomessa ja myös muualla Euroopassa. Yhteiskunnan monilla eri alueilla herättiin merkityksellisten keskustelujen tarpeeseen. Erätaukojen lisäksi Suomessa järjestettiin tilaisuuksia, joissa ihmisiä kutsuttiin kohtaamaan yli organisatoristen, poliittisten ja sosiaalisten kuilujen. Seuraavassa muutamia niistä.

KIEHUMISPISTE

Kiehumispiste on Elina Hirvosen ja Mouka Filmin vuoden 2016 aikana kuvattu dokumenttielokuva ja kampanja, jonka tavoitteena oli herättää dokumenttielokuvan avulla rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua, keskinäistä kunnioitusta ja vähentää vihapuhetta. Elokuva oli ilmaiseksi ladattavissa verkossa, ja näytöksiä seurasi keskustelutilaisuus.

<http://boilingpoint.fi/>

100 ASKELTA SUOMEN TULEVAISUUTEEN

100 askelta Suomen tulevaisuuteen oli keväällä 2017 Suomessa järjestetty sarja kansalaiskeskusteluja, joissa pohdittiin mitä Suomessa tapahtuu seuraavan sadan vuoden aikana. Kansalaiskeskusteluissa syntyneitä ratkaisuehdotuksia saattoi kehittää ja äänestää verkossa, ja kooste ratkaisuihin luovutetaan päättäjille 2018.

<http://www.100askelta.fi/>

LASISILTA

Lasisilta on yhteiskehittelyn ja työpajojen prosessi, joka alkoi Tampereella kirkon koolle kutsutuna 2016. Lasisillassa kokeillaan, miten yhteiskunnan ristiriitoja voidaan valjastaa hyvän muutoksen käyttövoimaksi kutsumalla yhteen ihmisiä hyvin erilaisista taustoista. Työpajoissa on ollut esimerkiksi köyhiä ja rikkaita, rikollisia ja poliiseja, uskovaisia ja ateisteja. Aamulehti kokeilee kirkon kanssa 2018, mikä journalismin rooli dialogisessa yhteiskehittelyssä voi olla.

<http://tampereenhiippakunta.fi/ohjaus-ja-kehittaminen/verkosto-ja-yhteisotyo/lasisilta-tyopajat/>

SOVINTO100

Sovinto100 etsii ratkaisuja siihen, miten sovintoa ja yhteisymmärrystä rakennetaan suomalaisen arjessa. Kallion seurakunnassa järjestettiin syksyllä 2017 sovinto-teemaan liittyviä työpajoja, joissa pohditaan suomalaista köyhyyttä, eriarvoisuutta, rasismia ja radikalisaatiota sekä traumaista selviytymistä. Työpajoista muotoutuu työskentelymalleja, joiden avulla kuka tahansa voi perustaa omalla paikkakunnallaan työpajoja, joissa pyritään luottamuksen vahvistamiseen eri tavoin ajattelevien välillä.

<https://sovinto100.fi/>

VAIKUTTAMISKAHVILAT

Deliberatiivisen demokratian instituutin ja Koneen säätiön toteuttamia tilaisuuksia vuoden 2016 aikana, joiden tarkoitus oli kansalaisten voimaannuttaminen, suomalaisen keskustelukulttuurin kehittäminen sekä punnitun kansalaisnäkemysten välittäminen päättäjille.
<http://www.deliberaatio.org/>

EUROOPPALAISIA DIALOGIPROSESSEJA– **Sverige 3.0 & Samtalsaktivisterna**

Sverige 3.0 on aloite, jossa eri lähtökohdista tulevat ihmiset kokoontuvat yhteen ja käyvät visionäärisiä keskusteluita Ruotsin tulevaisuudesta. Sverige 3.0 pureutuu keskustelun sisältöön, ja Samtalsaktivisterna tarjoaa tukea dialogin käymiseen menetelmällisesti muun muassa pelisääntöjen avulla.
<http://samtalsaktivisterna.se/>

– **Dialoog in Nederland**

Dialoog in Nederland on hollantilainen dialogialoite, jonka tavoite on vahvistaa yhteiskunnallista koheesiota dialogin keinoin.
<http://www.nederlandindialoog.nl/Beginpagina/>

– **Dialogambassadører**

Nuorille suunnattuja dialogityöpajoja, joiden tarkoituksena on rakentaa ymmärrystä tanskalaisten, jordanialaisten ja egyptiläisten nuorten välille Tanskan Muhammed-pilapiirroksuhujen jälkeen.
<http://duf.dk/dufs-arbejde/dufs-internationale-arbejde/dufs-dialogambassadoerer/>

VERKKOSIVUT:

Digitaalinen työkalupakki rakentavaan yhteiskunnalliseen keskusteluun: www.eratauko.fi
 Erätauko-hankkeen sivusto: www.sitra.fi/hankkeet/eratauko
 Kestävän hyvinvoinnin visio: www.sitra.fi/seuraavaera

Liite 2: Erätouon kehittäjäryhmä ja Erätouko-tapahtumat vuonna 2017

Erätouko haluttiin kehittää dialogisesti. Sitä varten avattiin haku kesällä 2017 ryhmään, jonka tehtävänä oli rakentaa konseptia yhteistyössä Sitran ja palvelumuotoilutoimisto Palmun kanssa. 20-henkinen kehittäjäryhmä tapasi toisiaan syksyn aikana neljä kertaa. Tapaamiset kestivät vähintään kuusi tuntia kerrallaan, ja niiden aikana Erätoukoa kehitettiin dialogisten työskentelymenetelmien avulla. *Dialogin vuoron* teesit nousevat näistä tapaamisista.

Erätoukoa on kokeiltu kolmessa eri kierroksessa useilla paikkakunnilla vuoden 2017 aikana. Jokaisella kierroksella on ollut eri teema, painotus kohderyhmässä ja menetelmissä. Erätouko on osa Sitran omaa 50-vuotisjuhlaa ja Suomi 100 -juhlavuoden ohjelmaa.

Tapahtumissa kokeiltiin ja kehitettiin erilaisia fasilitointimenetelmiä, kutsumenetelmiä, alustuksen muotoja, paikallistietämyksen selvittämisen muotoja sekä viimeisessä kolmessa dialogissa syntyneen syvemmän ymmärryksen paketoitumistapoja. Kaikki tapahtumat järjestettiin yhdessä lukuisten paikallisten kumppaneiden kanssa.

TAULUKKO 1: SITRAN JA PAIKALLISTEN YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN JÄRJESTÄMÄT ERÄTAUKO-TAPAHTUMAT

Missä	Milloin	Teema	Menetelmät	Osallistujia
Kemijärvi	25.3.2017	Työ ja toimeentulo	Avoin dialogi, yhteiskehittäminen ja deliberaatio	28
Joensuu	1.4.2017	Työ ja toimeentulo	Avoin dialogi, yhteiskehittäminen ja deliberaatio	34
Kajaani, Otanmäki	17.6.2017	Demokratia ja osallisuus	Rakenteellinen dialogi ja yhteiskehittäminen	32
Vantaa	13.6.2017 20.6.2017	Demokratia ja osallisuus	Tarinan kerronta, avoin dialogi ja yhteiskehittäminen	58
Lahti	1.11.2017	Kasvu ja edistys	Rakenteellinen ja avoin dialogi	48

TAULUKKO 2: SITRAN JA OIKEUSMINISTERIÖN YHTEISHANKKEESSA JÄRJESTETYT ERÄTAUKO-TAPAHTUMAT

Missä	Milloin	Teema	Menetelmät	Osallistujia
Lappeenranta	6.11.2017	Nuoret ja nuorten yhteistyö	Rakenteellinen ja avoin dialogi	40
Tampere	9.11.2017	Lapsiperheiden tuki	Rakenteellinen ja avoin dialogi	n. 20
Verkkokeskustelu Helsingin Sanomissa	14.12.2017	Koulujen erityisopetus	Avoin dialogi	n. 100
Pietarsaari	23.10.2017	Yrittäjyyden edistäminen	Dialoginen keskustelu päättäjien ja kansalaisten kesken	37
Helsinki	26.10.2017	Osallistumisen kanavat ja kohtaamiset nuorten ja kuntapäättäjien välillä	Dialoginen keskustelu päättäjien ja kansalaisten kesken	141
Helsinki	14.11.2017	Nuoret, saamen kieli ja kulttuuri tänään	Dialoginen keskustelu päättäjien ja kansalaisten kesken	30

KEHITTÄJÄRYHMÄN JÄSENET

Laura Arikka, Asiantuntija, Kirkkohallitus
Miriam Attias, Päällikkö, Naapurisuusovittelun keskus
Liisa Björklund, Kehittämispäällikkö, Me-säätiö
Taneli Heikka, Tutkija, toimittaja, yrittäjä, Avaja Open Oy, Team Syncros (julkaisun kirjoittaja)
Severi Hämäri, Asiantuntija, vastaava opettaja, Faktabaari, Puhujakoulu
Sami Jahnukainen, Tuottaja, Mouka Film
Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila, Liiketoiminnan filosofian prof. emerita, Aalto yliopisto
Katja Karevaara, Hankepäällikkö, Lahden kaupunki
Antti Karjalainen, Kulttuurijohtaja, Kotkan kaupunki
Annina Laaksonen, Kansalaistoiminnan tuottaja, Helsingin Diakonissalaitos
Raisa Lesonen, Viestintäpäällikkö, Head Invest
Maarita Mannelin, Osallisuusasiantuntija, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Merja Mäkisalo-Ropponen, Kansanedustaja, Eduskunta
Ulla Siimes, Toiminnanjohtaja, Vanhempainliitto
Katja Syvärinen, Aluepalvelupäällikkö, Vantaan kaupunki
Anne Tastula, Projektisuunnittelija, Kansanvalistusseura
Kari Varkila, Johtava asiantuntija, Fennia
Antero Vartia, Kansanedustaja, Eduskunta
Elina Viukari, Ohjelmasuunnittelija, fasilitaattori, Helsinki Think Company
Max Äijälä, Senior Business Developer, Nordea

SITRAN ERÄTAUKO-TIIMI

Janne Kareinen, asiantuntija
Hannele Laaksolahti, asiantuntija
Maikki Siuko, projektikoordinaattori
Tatu Leinonen, asiantuntija
Viivi Miettinen, assistentti

JULKAISUN KIRJOITTAJAT

Taneli Heikka, dialogisen viestinnän kehittäjä ja tutkija
Hannele Laaksolahti, asiantuntija, Sitra

Julkaisun sisällöt pohjaavat Erätauko-kehittäjäryhmän työskentelyyn ja ajatteluun.

Kiitokset

Monet ihmiset, organisaatiot ja kaupungit ympäri Suomen ovat osallistuneet Erätauon kehittämiseen. Kiitämme innostavista ideoista, tiedoista ja yhteistyöstä. Aktiivisesti mukana olleita yhteistyötahoja ja henkilöitä ovat olleet muun muassa Niklas Wilhelmsson ja Liisa Männistö, Oikeusministeriö, Kai Alhanen, Aretai Oy, Mikaeli Langinvainio, Inforglobe Oy, Me-talot Lappeenranta ja Tampere, Akordi, Haaga-Helia ja Sivis. Erätauko-verkkosivut ja konsepti on rakennettu yhteistyössä palvelumuotoilutoimisto Palmun kanssa

Kaupunkien hallinto ja laaja verkosto järjestötoimijoita: Kemijärvi, Joensuu, Vantaa, Kajaani ja Lahti

SITRA

SITRAN SELVITYKSIÄ 129

Sitran selvityksiä -sarjassa julkaistaan Sitran tulevaisuustyön ja kokeilujen tuloksia.

ISBN 978-952-347-039-2 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13
PL 160
00181 Helsinki
P. +358 294 619 991
🐦 @SitraFund